

БОЖЕСТВЕННАТА ЛИТУРГИЯ

НА

СВ. АПОСТОЛ ИАКОВА, БРАТ БОЖИЙ

**ПРЕВЕЛ ОТ ОРИГИНАЛА
† ЛЕВКИЙСКИЙ ЕПИСКОП ПАРТЕНИЙ**

**СОФИЯ
1 9 4 8**

СОФИЯ—СИНОДАЛНА ПЕЧАТНИЦА—55—1948

БОЖЕСТВЕННАТА ЛИТУРГИЯ

НА

СВ. АПОСТОЛ ИАКОВА, БРАТ БОЖИЙ

**ПРЕВЕЛ ОТ ОРИГИНАЛА
† ЛЕВКИЙСКИЙ ЕПИСКОП ПАРТЕНИЙ**

**СОФИЯ
1 9 4 8**

ПРЕДГОВОР

Иакововата литургия носи името си от св. апостол Иакова, наречен „Брат Божий“, понеже или бил сестрин син на Божията Майка (от сестра ѝ Мария Клеопова), или бил син на Йосифа Обручник от същинската му съпруга¹⁾. Пръв Иерусалимски епископ, той възглавил подир Господа християнската църква в светия град и като такъв председателствувал апостолския събор в Иерусалим от 51 година на християнската ера. Отличавал се с изключително благочестие не само според новото Христово благовестие, но и според Моисеевия закон, поради което ветхозаветните евреи го наричали с почетното прозвище „облиам“ (духовна крепостна) „стена народна“²⁾, а новозаветните го считали за един от „стълбовете“ на християнството³⁾. Написал едно послание до всички израилеви колена по света, наречено поради това „съборно“ и влязло в състава на Новия Завет. Свирепи еврейски противници на християнството го хвърлили през 63 година от високия покрив на Иерусалимския храм в дълбоката пропаст под него и понеже той от това не умрял, доубили го с камъни и един тепавичар смъртно го ударил с кросно по главата⁴⁾.

С какви исторически указания разполагаме за това, че той действително съставил литургиен чин? Преди всичко здравите съждения и заключения от безспорни исторически факти: верно е, че той бил пръв епископ на Иерусалимската църква; верно е, че последната още в най-ранно време имала своите богослужебни събрания под негово председателство и ръководство, дето всички „прекарвали в молитва и моление“ „преломявайки по къщите хляб“⁵⁾; тогава верно е и това, че първите иерусалимски християни наистина имали своята Иаковова литургия, понеже от една страна това „хлеболомене“⁶⁾ или литургийно богослужение се извършвало при личното активно участие на апостола като пръв свещенослужител и понеже от друга страна то не представлявало от себе си винаги свободна импровизация, а се оформявало като определен богослужебен чин според ограниченията на Господнята заповед да бъде по възможност точно „възпоминание“⁷⁾ или възпроизвеждане на тайната вечеря и Голготската жертва. И разбира се, по-нататък тая жива литургийна практика не е могла да изчезне безследно, а по силата на църковната традиция и голям респект към апостолското наследство образувала основата на иерусалимската местна литургия покрай по-късните допълнения. Именно литургийният текст, който днес е известен като Иаковова литургия,

¹⁾ Фарар, Первые дни христианства, Спб. 1888, стр. 311—316; св. Димитрий Ростовский, Четьи mineи, 23 октомврий.

²⁾ Фарар, Первые дни христианства, стр. 332.

³⁾ Галат 2:9.

⁴⁾ Фарар (по Йосифа Флавия и Егезипа), Первые дни, 341—344.

⁵⁾ Д: ян. 1:14. 2:46.

⁶⁾ Също, 2:42.

⁷⁾ Лук. 22:19, 1 Коринт. 11:24—26.

се счита от добрите познавачи за „местна, самостоятелно развила се литургия на Иерусалимската църква“¹⁾.

Друго указание... Сирско-яковитската църква се отделила от Православната църква подир Четвъртия вселенски събор от 451 година. След тая фатална дата поради еретически фанатизъм тя прекъснала всякакви сношения с православния гръцки свят. Следователно, всички нейни преводи от гръцки на сирски език могли да станат само преди раздялата²⁾. Нейната днешна литургия представлява превод от гръцки език, нарича се с името на апостола Иакова и най-важните ѝ части дословно съвпадат с нашата Иаковова литургия. Кога приблизително би могла тая еретическа църква да унаследи от православния свят своята литургия с нейното име? Ето една родна аналогия от по-късно време, която ще ни улесни в нашите съждения... Когато славянският свят почнал да приема християнството, явила се естествена необходимост поради разликата в езика да се обособи от елинизма в своя собствена църква. За тая цел, когато той получавал от св. Солунски Братя Библията на славянски език, същевременно получил и богослужебното богатство на православнието с божественната литургия на първо място. Сирската църква започнала своето също така естествено обособление още през II век на християнската ера, когато именно се появил сирският превод на Библията, наречен „Пешито“³⁾. Обаче несъмнено за една църква с интензивен религиозен живот само преводът на Библията би бил нещо недостатъчно, — първа стъпка към обособление, която в никой случай не могла да остане единствена. И понеже през IV век тя била толкова обособена, щото нейни първостепенни културни представители и светци като св. Ефрем Сирий (+ 373)⁴⁾, Афраат⁵⁾ и др. не разбирали гръцки език, ние сме заставени по необходимост да заключим, че тя имала своето сирско богослужение и сирския превод на Иакововата литургия далеч преди тоя век и вероятно около времето, когато бил направен и сирският превод на Библията. А понеже заедно с превода било възприето и името на апостола, това за нас означава, че още по онова време тази литургия била наричана в Иерусалим и Антиохия с името на Брата Божий.

По-нататък следват редица исторически свидетелства! Един древен трактат „За преданието на божественната литургия“, приписван на цариградския патриарх от V век, св. Прокъл, говори, че апостол Иаков „оставил и предал на църквата писмено изложение на таинственната литургия“⁶⁾. И най-авторитетният между тия свидетели по нашия въпрос, Пето-Шестият вселенски събор от 692 година, казва следното в 32 си правило: „Понеже и Иаков, братът по плът на нашия Бог Христа, комуто пръв бе поверен престолът на Иерусалимската църква, и Василий, Архиепископ на Кесарийската църква, чиято слава се пронесе по цялата

1) Православная богословская энциклопедия, т. VI, подъ редакцией проф. Н. Н. Глубоковского, Спб. 1905, „Иаковъ (литургия)“, кол. 93; *Μεγάλη ἑλληνική ἐγκυκλοπαίδεια*, т. XII, стр. 780; *Bibliothek der Kirchenväter*, т. V на първата серия, стр. 80—81; *Kirchliches Handlexikon* Dr Carl Mensel, Leipzig 1888, т. IV, стр. 290.

2) Православная богословская энциклопедия, т. VI, кол. 97.

3) Проф. Ив. Марковски, Въведение в Св. Писание на Ветхия завет, част I, София 1932 година, стр. 252.

4) В. Altaner, *Patrologie*, Freiburg i Br., 1938 година, стр. 217.

5) Блаженный Теодорит, *Mönchsgeschichte*, *Bibliothek der Kirchenväter*, стр. 81.

6) *Migne*, p. гр., том 65,849; Православная богословская энциклопедия, т. VI, кол. 91

вселена, като ни предадоха писмено таинственното свещенодействие, установили в божествената литургия да съставяме святата чаша от вино и вода“¹⁾! В пълно съгласие с горните наши съждения тия две исторически доказателства утвърждават, че действително апостол Иаков свързал името си с един известен литургиен чин. Към подробността пък в тях, че апостолът „писменно“ предал последованието на своята литургия, ние си запазваме свободата да се отнесем критически, обаче тя говори поне това, че по времето на тия сведения (V—VII в.) Иакововата литургия била вече записана и то толкова отдавна, щото не се помнело кога именно, поради което отнасят записването ѝ към времето на самия апостол. Още по-късно за Иакововата литургия поменават александрийският патриарх Марко, антиохийският Теодор Валсамон (XII в.), св. Марко Ефески (XV в.), канонистът Алексей Аристин, Висарион Никейски и др.²⁾

Най-древният ръкопис с текста на тая литургия, запазен в Ватикана под № 2282, датира почти от времето на Шестия вселенски събор, VII—VIII в.³⁾ Подир него по древност се нарежда месинският ръкопис от X в., после росанският от XI в.⁴⁾ и по-нататък една редица ръкописи, чийто произход не е по-древен от XIV в. и които почват все повече да попадат под силното влияние на думиниращите в Православната църква литургии на св. Василия Велики и св. Иоанна Златоуст, докато започват да дават молитвенното богатство на Иакововата литургия по чина на тяхното последование⁵⁾. На славянския свят тая литургия става достояние едва през XIV в., когато св. патриарх Евтимий Търновски за пръв път я превежда на тогавашния български църковен език. Тоя превод е запазен в два досега известни ръкописа: единият собственост на някогашната Петроградска академия на науките под № 26 и другият собственост на някогашната Московска духовна академия под № 168. Обаче и в двата ръкописа той не е запазен в оня вид, който му бил даден от св. Евтимия, защото в някаква степен бил преработен от известния гръцки иеромонах Иоаникий (наверно Лихуда), който се установил в Москва през XVII в., там работил и там умрял⁶⁾. Тази своя намеса в паметното дело на нашия патриарх-мъченик сам Иоаникий признава в края на литургията с следната забележка: „Сѣмъ свѣтаѣмъ и кожѣственнаѣмъ литургиѣмъ свѣтагъ, славагъ и всехвалнагъ апостола Іакѣва, брата Господня и първагъ архієпископа свѣтѣйшіа, Божіа и великіа Іеросалимскіа црѣкве, превѣденна Евѣнміемъ, патриархомъ Тѣрновскимъ, з Греческагъ на Славенскій языкъ, исправлена же и ислѣдованна Іеромонахомъ Іѣвванікіемъ Грѣкомъ“⁷⁾. Как прегледал и доколко поправил, иеромонах Иоаникий не казва, но ние можем да предположим, че той на pewno нещо прибавим, нещо зачеркнал, обаче едва ли могъл съществено да промени общата структура, толкова по-малко езиковата форма на нашия търновски книжовник⁸⁾. По какъвъ гръцки оригинал е направен този превод, можем да съдим по обстоя-

¹⁾ Книга правилъ, Москва 1911 година, стр. 94—95.

²⁾ Православная богословская энциклопедия, т. VI, кол. 91.

³⁾ Bibl. der Kirchenväter, т. V на първата серия („Gr. Liturgien“), стр. 80.

⁴⁾ Православная богословская энциклопедия, т. VI, кол. 92.

⁵⁾ Bibl. der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 81—82.

⁶⁾ E. Kaluzniacki, Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius, Wien 1901, стр. ХСVIII.

⁷⁾ Също, стр. 334.

⁸⁾ Също, стр. ХСIX.

телството, че молитвите на Иакозовата литургия в него са разположени според последованието на Златоустовата литургия, което значи, че св. Евтимий превеждал по късната редакция на гръцкия оригинал почти от неговия век.

Иакозовата литургия има и своите врагове. Съмнения в нейната автентичност почнали да се явяват твърде рано. Още в XII в. александрийският патриарх Марко с известно съмнение запитва своя антиохийски събрат, канониста Теодор Валсамон, какво да мисли за литургията, написана по предание от апостола Иакова и може ли тя да бъде приета от Вселенската църква¹⁾. Валсамон му отговаря: „Единствен само 32 канон на светия и вселенски Трулски събор говори, че св. Иаков, Брат Господен, съставил таинствено свещеннодействие. Но 85 правило на светите и всехвални апостоли и 59 канон на Лаодикийския събор, като изброяват книгите на Вехтия и Новия Завет, та и апостолските, които ние трябва да употребяваме, не правят никакво напомняне за свещеннодействието на св. Иакова“²⁾. Значи, възражението на Валсамона се формулира така: Шестият вселенски събор говори, че апостол Иаков „писмено“ предал таинственото свещеннодействие; ако беше писмено предадено, то трябваше да влезе в канона на новозаветното Свещенно Писание; понеже такова нещо няма в Новия Завет, значи нашата литургия не може да бъде приписвана на апостола Иакова! За нас, които критически се отнасяме към изтъкнатата подробност в 32 канон на Трулския събор, това възражение не съществува! Напротив, ние разсъждаваме в обратен ред: няма съмнение, че апостолът е първият автор на иерусалимската литургия, която, след като преживява много векове, днес е известна под негово име; но понеже тя в своята първа, апостолска редакция не е влязла в канона на Новия Завет, това значи, че тя не била записана още при и от апостола! Обаче от факта, че тя отсъствува в Св. Писание, да се правят заключения против нейното апостолско начало, това ни се вижда пресилено и погрешно! Валсамон споменава в същия свой отговор „апостолските“ правила. Ако разсъждаваме като него, имаме право да му възразим, че понеже тези правила ги няма в канона на новозаветното Св. Писание, те не бива да бъдат наричани апостолски! Ако ли това наше изкуствено възражение ще бъде оборено с възприетия възглед, че тия правила са и се наричат апостолски, защото макар да не са били записани от св. апостоли и да не са влязли в Новия Завет на Библията, те представляват живата каноническа практика на апостолите в църквата³⁾, същото нещо трябва да се каже и за Иакозовата литургия: не е записана от своя пръв автор, но пазена в възглавяваната от него Иерусалимска църква като жива литургическа практика тя с право е наречена с неговото име при записването, въпреки по-късните добавки с течение на времето и употреблението ѝ! Така, на каквото основание Трулският вселенски събор с 2 канон приема 85-те апостолски правила за „апостолски“, на същото основание с 32 канон приема Иакозовата литургия за „Иакова“!

В същия дух изказва недоумение съвременният гръцки литургист, проф. Трѐмбелас: „Не е обяснимо, как една литургия, съставена от

¹⁾ Migne, р. гр., т. 119, 1033; Православная богословская энциклопедия, т. VI, кол., 92.

²⁾ Също.

³⁾ Правила на св. Православна църква, т. I, София 1912 година, стр. СXXXVIII.

човек с такъв авторитет в апостолската църква, не е била предадена веднага по цялата църква, а била изместена постепенно дори из самите палестински църкви, след като от друга страна известното съборно послание получава от ранно време място в канона на Новия Завет¹⁾! Ние считаме, че посланието на апостола Иакова влязло в състава на Библията и получило всеобща известност, защото било записано още от самия апостол, а литургията нямала тая съдба, понеже била създадена от него като неписана жива, но установена литургическа практика! Тя не била веднага предадена по цялата църква, защото всяка поместна християнска община била основана от някой апостол и държала неговия литургически обичай; ако апостол Иаков бил авторитет за Иерусалимската църква, апостол Иоан бил авторитет за Ефеската, апостол Павел за Коринтската и пр.; затова естествено всяка църква държала литургическата практика на своя апостол-патрон без с това да обижда авторитета на друг! А била изместена Иакововата литургия дори из палестинските църкви от литургиите на св. Василия и Златоуста на pewno по същата причина, както например малоазийската практика на апостол Иоанна да бъде празнувана християнската Пасха един ден подир евреите била изместена от практиката на западните църкви, която имала началото си в Павловата смелост да скъса с „сянката“ на Вехтия Завет! Желанието за единство в църквата наложило това уеднаквяване на литургическите обичаи, дори когато те имали апостолско начало и произход!

Професор Трембелас отива още по-далеч! Той иска да каже дори това, че апостол Иаков в никой смисъл не би могъл да бъде наричан автор на тая литургия, „защото в първите християнски времена произнасяните при извършването на божествената евхаристия молитви не са имали някакъв определен и постоянен вид, както се вижда и от едно място на Юстина: „а предстоятелът отправя както молитва, така и благодарения според силата си“²⁾! Против това схващане ще изтъкнем на първо място изричната заповед на Господа християнската евхаристия да не бъде свободна импровизация, зависима от личните способности и желания на предстоятеля, а да бъде „възпоминание“³⁾ или с други думи подражание на тайната вечеря и Голготската жертва! На второ място, от позицията на проф. Трембелас не бихме могли да обясним факта, че всички християнски литургийни чинове независимо от време и място поразително си приличат по своята съществена част — евхаристийния канон! И на трето място, професорът неправилно разбира мисълта на св. Юстина Философа, която един немски познавач превежда така: „а предстоятелът отправя молитви и благодарения с всичка сила“⁴⁾! Не „според силата си“, което значи, че неговата молитва се поставя в зависимост от неговите способности и дарования като свободна импровизация при всеки случай! А „с всичката си сила“, което значи при пълна съсредоточеност и пр.

Според други противници на автентичността наричането иерусалимската литургия с името на апостола Иакова е фалшификация с цел да

1) *Μεγάλη ἑλληνική ἐγκυκλοπαίδεια*, т. XII, стр. 780.

2) Също.

3) Лук. 22: 19, 1 Коринт. 11: 24—26.

4) На гръцки: »δση δύναμις αὐτῶ«; Bibliothek der Kirchenväter, т. XII на първата серия, стр. 136 (82).

й се придаде „по-голямо достоинство в очите на вярващите“¹⁾! Обаче, както вече казахме, за нас литургията на Иерусалимската църква непременно съдържа в себе си молитвения квас на първия Иерусалимски епископ, св. апостол Иакова, поради което никога не е фалшификация да бъде тя наричана „Иаковова“, както не е фалшификация да бъдат наричани днес литургиите на Православната църква с имената на св. Василия Велики и св. Иоанна Златоуст! Освен това, каква нужда от такава фалшификация когато Иерусалимската литургия по времето на записването ѝ имала вече достатъчно „достоинство в очите на вярващите“ — и колкото по-късно била записана, толкова повече, — защото те били с нея духовно срастнали по силата на навика и тя била станала за тях вековна светиня дори помимо името на апостола Иакова!

И най-тежкото възмущение против автентичността на Иакововата литургия се състои в това, че „в много нейни молитви намираме християнската догма определена така, както тя е станала в по-късни времена“²⁾ и че „тя вече съдържа думи като „единосъщен“ и „Богородица“, има трисвято“³⁾! Действително, литургията изобилствува с догматически термини, които биват установени на вселенските събори едва от IV в. насам: „единосъщен“ на Първия вселенски събор от 325 година, „Богородица“ на Третия вселенски събор от 431 година, а съдържа и песни от по-късен произход, като например песента „*Ἐκείνῳ Ἰσχυρῶ*“ от V в., „*Ἐδινородνὴν ὄνει*“ и „*Ὅσα μολχίτῳ ἄσκαμ πλοῦτῳ ἰσχυρῶ*“ от VI в. и пр. Обаче наличността на тая догматическа терминология в Иакововата литургия дава ли ни право да отричаме нейния произход от времето преди вселенските събори, на които тая терминология била изкована? От самото възмущение личи, че става въпрос за думи, а не за молитви, толкова по-малко за цялата литургия! А едно богослужебно последование, което всичкото време участвувало в живота на църквата, винаги би могло и би трябвало да отрази на себе си тоя живот с неговите ожесточени и съдбовни борби, като допълнителните вмъквания на нови догматически понятия изтъкват унисона в църквата между догматическото творчество и литургическия живот, за да се възпитава църковното изпълнение в истините на обуреваемото православие! И то особено когато най-старият паметник с текста на това богослужебно последование датира от VII в., триста години подир Първия вселенски събор и двеста подир Третия, какъвто е нашият случай! В диптихите на тоя най-древен ръкопис с литургията на апостола Иакова са поменати първите шест вселенски събори, по което съдим, че той датира от времето подир Шестия и преди Седмия вселенски събор⁴⁾! Тогава нищо чудно, че в него успяли да се отразят догмите на Първия и Третия вселенски събори! Ясно е, че при преписването на литургийния текст били вмъкнати новости, които могат да свидетелствуват само за своето времепроизхождение, но в никой случай и за това на изначалния текст! Само няколко примера ще ни убедят, че заключенията на отрицателната критика са прибързани и неоснователни!... Имаме възможност да сравним превода на св. патриарх

1) Православная богословская энциклопедия, т. VI, кол. 93; сравни Bibliothek der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 81—82.

2) *Μεγάλη Ἑλληνικὴ ἔκκλησιολογία*, т. XII, стр. 780.

3) Kirchliches Handlexikon, D-r Carl Mensel, Leipzig 1894, т. IV, стр. 290.

4) Bibliothek der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 80.

Евтимия Търновски (респективно, гръцкия оригинал, по който той направил своя превод) с днешния официален гръцки текст, от което сравнение бихме могли да получим представа за аналогичния процес на допълвания в Иакововата литургия от по-древни времена и да се убедим, че допълванията не говорят нищо за древността на отделните молитви и още по-малко за древността на цялата литургия! Да вземем още първата молитва на литургията, „Бо множествѣ грѣхѣвъ сквернѣнагѣ“! В всичко друго двете сравнявани редакции на тая молитва се дословно покриват, но днес тя завършва с възглас в никеоцариградски дух: „во Христѣ Исусѣ, Господѣ нашѣмъ, съ Нимже благословенъ еси со пресвѣтымъ, влагимъ, животворящимъ и единосущнымъ Твоимъ Духомъ, нынѣ и приснѣ и во вѣки вѣкѣвъ“, а в превода на св. патриарха Евтимия тя завършва много скромно: „акѣ благословенъ еси во вѣки“¹⁾! Имаме ли основание да считаме, че се касае за две различни молитви? Разбира се, не! Тогава имаме ли право да заключаваме, че тая молитва в никой случай не е по-древна от IV в. само затуй, че според, втората редакция в нейния завършек е отразено догматическото творчество на Първия и Втория вселенски събори? Очевидно, пак не! Остава да приемем, че молитвата била допълвана с нови думи и изрази в течение на времето и употреблението! Същото нещо и в предпоследната молитва на литургията, „Боже великій и дивный“!... Докаго у патриарха Евтимия тя завършва в дух доникейски: „акѣ приснѣ и всегда славимъ Тѣ, единого истиннаго Бога, Тѣбѣ бо подобаетъ“²⁾, днес³⁾ тя завършва в дух никеоцариградски: „акѣ да приснѣ и всегда славимъ Тѣ, единого живаго и истиннаго Бога нашѣго, свѣтлю и единосущнѣю Троицѣ, Отца и Сына и Свѣтаго Духа! Тѣбѣ бо подобаетъ!...“ В третата от началото молитва, „Благодѣтелю и Царю вѣкѣвъ“, днес е отразен догматът за Ходатая Христа: „прими приходящѣю Ти Христомъ Твоимъ црковѣ Твою“ когато у Евтимия е казано просто „прими приходящѣи къ Тѣбѣ“⁴⁾! Ако някому хрумнеше да помисли, че догматическият оттенък в днешния гръцки текст би могъл да се яви не по-рано от XVI в. по повод протестантските спорове за „единия Ходатай“, биха ли имали стойност неговите съждения за времето по отношение цялата молитва? Разбира се, не! Същото в молитвата „Боже и Отче Господа и Бога и Спаса нашегѣ“, която стои непосредствено пред „Отче нашѣ“, втората половина е много кратка у св. Евтимия: „осажѣ помышленіѣ нашѣ и разсѣди совѣсть и изми отъ насѣ всѣко движеніе и помышленіе скверное плоти и духа, отчуждающе хотенію Твоеѣмъ благости“⁵⁾, а в днешния текст е вмъкнато цялото словесно богатство на православната етика и аскетика: „осажѣ помышленіѣ и истажѣ совѣсти, и иждѣни отъ насѣ всѣкую мысль лукавѣю, всѣкій помыслѣ стѣднѣй, всѣкую похоть и помышленіе срамное, всѣкое слово неподобное, всѣкую зависть и сѣмѣдріе и лицемѣрїе, всѣкую лжѣ, всѣкую лствѣ, всѣкое искушеніе житейское, всѣкое лѣвостажаніе, всѣкое тщеслѣвіе, всѣкую

¹⁾ Emil Kaluzniacki, Werke, стр. 310.

²⁾ Също, стр. 332.

³⁾ И в немския превод на Иакововата литургия е така, следователно и в древния оригинален текст, по който той е направен! Bibl. der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 121.

⁴⁾ Emil Kaluzniacki, Werke, стр. 310.

⁵⁾ Също, стр. 328.

злову, всякую ярость, всякій гнѣвъ, всякое злопомненіе всякую хулу, всякое сребролюбіе и нераденіе, всякое движеніе плоти и дѹха, отчужденное воли святыни Твѣа“!

Става дума за термина „Богородица“!... Великата ектенія пред евхаристийния канон „Спаси, помилуй, ѹщедрѹ и сохрани насъ, Боже, Твоею благодатію“ познавачите отнасят към III в.¹⁾! Обаче тя завършва с диаконското възглашение „Присѣжтѹю, причистѹю... Богородицѹ и приснедѣвѹ Марію“! Не спорим, че догматическото понятие „Богородица“ е утвърдено на Третия вселенски събор от 431 година²⁾, но ето че литургическата наука не ни позволява въпреки неговото присѣствие в тая ектенія да отнесем нейния произход към времето подир този вселенски събор! Тогава или ще допуснем, че това възглашение в ектеніята съвсем не е съществувало преди Третия вселенски събор, а отпосле било вметнато, или че съществувало в един много по-скромнен вид, [както напр. в една подобна ектенія на същото място в литургията на VIII книга от Апостолските постановления „прилежною молитвою другъ друга живемѹ Боѹ Христомъ (сѣмъ предадимъ“³⁾], който впоследствие бил разширен и допълнен! Всяко друго твърденіе би било погрешно и неоснователно!

Прочее, в какъвъ смисъл Иакововата литургия е автентична и доколко са неправи отрицателите? Безспорно, Иерусалимската църква си имала своя литургиен чин по времето на първия предстоятел, св. апостол Иакова. Собственоръчно от апостола той не бил записан, защото в такъвъ случай би влязъл в състава на Новия Завет, обаче той получил от апостола някакъвъ първичен завършен вид, който в никой случай не би могъл да бъде забравен или изоставен от следващите иерусалимски първосветители и християни. Именно той съставил централното ядро на Иерусалимската местна литургия покрай нейната постоянна разработка и допълнения с течение на времето и според нуждите. Записан бил тоя литургиен чин неизвестно точно кога, но понеже най-късно през III век той трябва да е бил преведен на сирски език, това обстоятелство достатъчно правилно насочва нашата досетливост и предположеніе! С най-голяма древност се отличават великата ектенія пред евхаристийния канон „Спаси, помилуй, ѹщедрѹ и сохрани насъ, Неже, Твоею благодатію“, както и чинът за причащаване на християните под двата вида поотделно, които почти в същия вид се намират на съответните места в литургията на VIII книга от Апостолските постановления⁴⁾; молитвите към тая велика ектенія и особено втората от тях „Боже, Иже многогаго ради и неизреченнаго челоуѣколюбіа“, а най-вече евхаристийният канон, които всички дословно се намират в сирския превод на литургията⁵⁾; евхаристийният канон и особено втората негова ходатай-

¹⁾ Православная богословская энциклопедія, т. VI, кол. 98.

²⁾ Макар добре да е известно, че името „Богородица“ било употребявано в християнския свят далеч преди Третия вселенски събор и преди еретика Несторий, който тъкмо в противовес на него измислил името „христородица“ или „човекородица“!

³⁾ Bibliothek der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 40.

⁴⁾ Православная богословская энциклопедія, т. VI, кол. 98 и 100—101; Bibliothek der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 33—40 и 54.

⁵⁾ Православная богословская энциклопедія, т. VI, кол. 97; сравни Bibliothek der Kirchenväter т. V на първата серия, стр. 82.

ствечна част намираме почти в днешния им вид в петата тайноводствена беседа на св. Кирила Иерусалимски. († 386 година)¹⁾!

Първ опит с превода на Иакововата литургия ние направихме още през 1939 год., когато я преведохме от немския превод на църковно-славянски език. Впоследствие ни попадна в ръцете преводът на руския игумен (сега епископ) Филип, отпечатан в Словакия през 1938 година. Още при първото четене ни направи впечатление неправилният църковно-славянски език. По-късно можахме да си набавим гръцкия текст по едно издание на Александрийската патриаршия от 1931 година. Сега пък можахме да установим, че руският преводач на твърде много места се отклонява и от гръцкия оригинал. По всичко изглежда, че той имал под ръка не изданието на Александрийската патриаршия и че между това последното и онова, с което той разполагал, има някаква разлика²⁾, но все пак многото отклонения от нашия гръцки текст в превода на игумен Филипа не могат да се обяснят с разлики между гръцките текстове, неговия и нашия. За пример да вземем още първата молитва, „*Κο μνοχστωβκ γρβχωκβ οσκβερνннаγω*“³⁾. Игумен Филип превежда свободно „Осквернена грѣхми многими да не презриши мене“, когато според оригинала трябва да се преведе „*Κο μνοχστωβκ γρβχωκβ οσκβερνннаγω* да ма не үничжиши“⁴⁾, защото глаголът *εξουθενώω* е производна дума от *οὐδέν* — „нищо“, поради което безспорно на църковнославянски трябва да се преведе „үничжаю“⁴⁾. Игумен Филип превежда *εἰπουρανίω* като „преневесномү“, когато то значи просто „невесномү“. Превежда „вззрѣти на скатүю Твою“, а то е „на свѣщеннүю Твою“! Гръцкият израз *»Χριστὸς ἐμὸ τῶ ἀμαρτωλῶ. . . μωστικῶς πρόκειται εἰς θυσίαν«* той го предава така: „Христосъ, мною грѣшнымъ . . . тайннү предлагаема въ жертвү“! Макар действително, дателният падеж на гръцки език често да служи като инструменталния творителен на църковнославянски, тук догматическият смисъл подсказва, как трябва да се преведе: свещеникът не предлага Христа за жертва и най-малко в началото на литургията, а само „кѣтствообразна скатүю тѣла и крвѣ Христа“! Затуй ние превеждаме като св. Евтимия: „Христосъ мнѣ грѣшномү . . . тайннү предлагаема въ жертвү“! В завършека на молитвата „*Κεχσϊμй въ срдцѣхъ нашихъ*“ превежда *»εὐαγγελισμός»* като „*влагѣвствїе*“ вместо „*благѣвствүканїе*“! Игумен Филип превежда *»ἐκτενῶς«* като „үсрднѣ“, а сравнителната степен на същото наречие *»ἐκτενέστερον«* като „пространнѣ“, когато в молитвата към сугубата ектения на Златоустовата и Василиевата литургии тая дума е преведена като

¹⁾ Православная богословская энциклопедия, т. VI, кол. 99; Bibliothek der Kirchengäter, т. 41 на първата серия, стр. 382—391.

²⁾ Напр., няма каждение при четенето на апостола, поради което липсва и молитвата за благославяне на кадилото „*Тѣѣ исполнннннмү всѣкагв благовонім*“; четенето на св. Писание става в друг ред.

³⁾ Така и у св. патриарх Евтимия.

⁴⁾ Така превежда и славянската Библия, например, в 50-тия псалом: „срдце сокрушнннн и смирнннн Богъ не үничжитъ“.

„прилежнѣ“ (респективно „прилежнѣе“¹). Един диаконски възглас се среща два пъти в Иакововата литургия: *Ἐν εὐχῆνῃ Χριστοῦ ψάλλομεν*“, който игумен Филип веднаж превежда „Нъ мирѣ Христѣ поимъ“, а друг път „Миромъ воспоимъ Христѣ“! В първата молитва към великата ектения пред евхаристийния канон игумен Филип превежда „Призрѣвѣый на ны милостію и щедротами“, а то трябва „Посѣтѣвѣый насъ милостію и щедротами“, както в литийната молитва „Спаси, Боже, люди Твоа . . . посѣти миръ Твой милостію и щедротами“! Срещаме още такава неправилност: „Станемъ добрѣ! Станемъ благочестнѣ (*εὐλαβῶς*)! Станемъ со страхомъ Божиимъ и сокрушеніемъ (*κατανύξεως*)! Коннемъ: сватое возношеніе въ мирѣ Божѣ“! А то трябва така: „Станемъ добрѣ! Станемъ благоговѣннѣ! Станемъ со страхомъ Божиимъ и умиленіемъ¹) Коннемъ (кому) сватому возношенію (как) въ мирѣ (или миромъ) (кому возношеніе) Божѣ“! В поменика на евхаристийния канон (в ходатайствената молитва) превежда: „акъ да мирное и тихое житіе поживемъ во всакомъ благочестіи и досточестіи“, което е цитат из 1 Тимот 2:2, преведен на славянски в Библията и възприет в канона на Златоустовата и Василиевата литургии: „да тихое и безмолвное житіе поживемъ во всакомъ благочестіи и честности“! В същата ходатайствената молитва: „Помани, Господи, иже въ дѣвствѣ и соблюденіи и подвижѣхъ прѣвѣвающихъ“ вместо „Помани, Господи, иже въ дѣвствѣхъ и благоговѣннѣи и постничествѣхъ прѣвѣвающихъ“! В молитвата подир „Израдинъ“ игумен Филип превежда „егда хошеши, и какъ хошеши, единѣ токми безъ стыда“, а то трябва: „егда хошеши и акоже хошеши, точію везъ постыженіа“! В молитвата „Свѣтѣй, Иже во свѣтѣхъ почивай“ „свѣти вѣдите, акоже вѣтъ свѣтъ есмь“, вместо „свѣти вѣдите, акъ вѣтъ свѣтъ есмь“, както е в Левит 19:2! Не „както аз съм свет“, а „защото аз съм свет“! Неизброимо много грешки от по-голямо и по-малко значение! Да не говорим за безсмисленното употребление на възратното църковно-славянско местоимение като заместител на гръцкия член, „иже“, във всичките родове и числа: „ѡ свѣтѣй... църкви, еже отъ конецъ земли“, вместо „аже отъ конецъ“; „и ѡ еже съ небесе помощи“ вместо „и ѡ аже съ небесе помощи“, „ѡ еже въ старости и немощи сѣщихъ“ вместо „ѡ иже въ старости и немощи сѣщихъ“; „ѡ еже въ дѣвствѣхъ и чистотѣхъ и подвижѣхъ... прѣвѣвающихъ“ вместо „ѡ иже въ дѣвствѣхъ и чистотѣхъ и постничествѣхъ... прѣвѣвающихъ“, и пр. и пр.

При такова едно сравнително четене на гръцкия текст с тоя неправилен църковнославянски превод не се искаше много труд да дадем един свой превод вече не от трета ръка, а направо от оригинала. Това и направихме, като предоставяме на просветената критика да посочи достоинства и недостатъци! При преведането старали сме се да се

¹) *Κατάνυξις* — умиление, вж. Рим. 11:8

придържаме към църковнославянския език на Библията и служебника. Първоначално преводът беше направен за домашно употребление, не за печат. Но яви се благоприятен случай да види той бял свят — двадесет и петата юбилейна година на Негово Блаженство, Екзарх Стефана, като Софийски Митрополит, комуто и посвещаваме по тоя случай своя скромен труд със синовна почит и радост!

По отслужването на Иакововата литургия всички необходими указания са дадени в червенослова сред текста. Стига предварително да я проучат желаещите, за да могат лесно да я отслужат и да бъдат на ясно по цялото чинопоследование. . . Служащият „взима време“ накратко, облича се мълком. Архиереят не облича саκος, а фелон, върху който надява големия омофор без да го снима до края на службата. Корона, енголпие и дикиро-трикирий не употребява. Проскомидията се извършва мълчаливо според указаниято. В средата на храма се поставя подиум, послан с килим: на западния му край стои аналой, а на източния столове или кресла с гърбовете към св. олтар според числото на служащите презвитери. От началото до края на литургията диаконът произнася своите възгласения от средата на солея с лице към народа (с изключение на някои, за които е казано в текста), иначе диаконите си стоят от двете страни на царските двери с лице към народа, разбира се, когато не са в св. олтар. За четенето на Св. Писание има две практики. Според нашето александрийско гръцко издание прочита се апостолът, произнася се ектенията „Рцемъ вси“ и едва подир възгласа „Ты во еси влгоѡвѣствѡваніе“ се чете евангелието. А според практиката, която застъпва игумен Филип, подир последното „Свѣтѣй Бже“ предстоятелят благославя народа с „Миръ всѣмъ“, отговарят му „И дѹхови твоѣмѹ“ и веднага запяват бавно „Аллилуіа“ (3). Служащият клир излиза и заема местата си на подиума: презвитерите сядат, диаконите застават зад тях, четецът взима благословение от предстоятеля и чете набеязания откъслек из Вехтия Завет. След като свърши, певците отново пеят бавно „Аллилуіа“ (3). Тогава един от диаконите възглася „Прѡсти, ѹслышимъ свѣтагѡ Євѡнгеліа“, всички седящи стават и един от презвитерите чете евангелското чтение. После пак „Аллилуіа“ и един диакон чете апостола, при което презвитерите пак седат. Подир завършека пак пеят „Аллилуіа“ и предстоятелят седешком казва проповед. Когато той свърши, певците запяват бавно „Слава Тѣбѣ, Господи, слава Тѣбѣ“, при което служащото духовенство се връща в св. олтар, като взема със себе си и свещените книги от аналоя. Безспорно, втората практика изглежда по-благолепна, съсредоточена и по-древна. Обаче ако нея бихме възприели при отслужването на литургията, тогава би се получило излишно повторение едно до друго на ектении с еднакво съдържание, „Рцемъ вси“ и „Внемлемъ прилежнѡ“, както се получава в превода на игумен Филипа. Затова ние бихме предложили в такъв случай подир чтенията и проповедта да се каже ектенията „Рцемъ вси“ без възгласа, който ще се произнесе тайно към молитвата „Бѡзсіаі въ срдцѣхъ нашихъ“, да се изпусне първата част на втората ектения „Внемлемъ прилежнѡ“ и да се произнесе направо нейната втора, проси-

телна част: от „Посѣти мѣръ Твоя милостію и щедротами“ да се ми-
не към „День всѣ совершенъ!“ Молитвите в такъв случай ще трябва
да се произнесат както следва: молитвата на каждението пред евангел-
ското чтение, „Гвѣѣ, исполненному всакагѣ благовоіа“, при благосла-
вяне на кадилото тайно, молитвата „Бозсіай въ сердцахъ нашихъ“ през
време на чтенията тайно, молитвата „Бозгласивый намъ“ веднага по-
дир чтенията тайно, молитвата „Бладѣко жикотворче“ тайно през вре-
ме на ектенията и чак тогава гласно нейния възглас „Аkw да подѣ
державою Твоею!“ Ако има желание да се покаже древния начин на
причащаване миряни под двата вида поотделно, духовенството трябва
своевременно да разгласи намерението си да отслужи Иаковова литургия,
за да могат желаещите християни да се подготвят за причащение с пост,
говение и изповед.

Литургията на св. апостол Иакова е била в пълно употребление в
иерусалимския диоцез и страните, които получили кваса на своето благо-
честие от светия град, като о. Кипър, о. Закинт и пр.¹⁾ Впоследствие,
когато тя била постепенно изместена от Златоустовата и Василиевата
литургии, останало да се служи по тия места само на 23. X/5. XI, когато
се празнува паметта на св. апостол Иакова. От 1900 година интересът
към тая литургия отново се повишава сред православния свят и са
правени усилия тя да се служи не само веднаж, но и на всяко време
през годината²⁾. Днес ние можем да я служим, когато „изколитъ пред-
столтель“, по примера на гърците и русите. Пожелаваме на свещено-
служителите и богомолците, които ще има да преживеят Иакововата
литургия, силата на вдъхновената молитва и благодатното излияние на
Духа, които при служението ѝ в нейния първоначален апостолски вид
разгърсваха земята³⁾!

Преводачът

¹⁾ Bibl. der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 82; Превода на игумен Филипа.

²⁾ Bibl. der Kirchenväter, т. V, стр. 82.

³⁾ Деян. 4:31.

ПОСВЕЩЕНИЕ

Пръв превел в България Иакововата литургия последният български патриарх отпреди турското робство, св. Евтимий Търновски! Втор път се превежда в чест на сегашния български Екзарх Стефан по случай неговата двадесет и пета юбилейна годишнина като Софийски Митрополит! Известен любител на тържествените и благолепни богослужения, нека Бог му въздаде ..всѧ, ажѧ къ животу и благочестію¹⁾! Защото истинско богослужение е онова, което низвежда Божиите благодатни дарования в отговор на искрената сърдечна молитва, но същевременно то според православното християнско съзнание не е моментно хрумване и импровизация, а трижизпитано светоотеческо, по възможност апостолско вдъхновение и предание, което става лична молитва на подалечните християнски поколения само чрез тяхната беззаветна любов и благоговение!

† Левкийский Партений

---

¹⁾ 2 Петр. 1 : 3.

БОЖЕСТВЕННАЯ ЛИТУРГІЯ

СВЯТАГО АПОСТОЛА ІАКОВА, БРАТА БОЖІА

Входъ Архіерей въ храмъ въ мантию не облачитса, а пріймъ жезлъ токмо въ рѣкѣ безъ пандаліи (сѣка) стѣнетъ предъ святыми дверьми и поклонивса трижды къ востокѣмъ глагола въ себѣ „Бѣже, очисти ма, грѣшнаго“! цѣлуетъ образъ Христовъ и Богородицы; таже и еще трижды поклонивса къ востокѣмъ, покланяетса сослужащымъ и народѣ, и вхѣдитъ ко олтарѣ южными дверьми. По обычаю поклонивса святой трапезѣ и цѣловавъ ю, облачаютъ его діакони ничтоже глаголюще въ стѣхарь, епитрахиль, поасъ, нарѣкавницы, палицѣ, фелонь и великій омофорій (егѣже не снимаютъ до конца литургии) безъ панагии, митры, орлецовъ и архіерейскихъ свѣщникѣвъ (дѣкирія и трикирія). Облачаютса такѣжде и вси сослужащїи священники же и діакони ко своимъ си ихъ одежды. Единъ отъ священникѣвъ ѡмѣвъ рѣки и поклонивса трижды предъ жѣртвенникомъ, совершаетъ проскомидію ничтоже глагола: изрѣзываетъ святой Агнецъ и полагаетъ на дискосъ; вливаетъ въ святѣю чашѣ отъ вина въдѣ и воды; таже по обычаю Иерусалимскомѣ сослужащїи не покрывѣетъ, по обычаю же ѡстрова Закїнда покрывѣетъ ѿ, такоже обычнѣ, кадѣ перѣѣ звездѣ и покрѣвы. Яще же извѣлитъ предстоатель, мѣжетъ сдѣжѣи совершити проскомидію обычнѣю по чинѣ Златѣстагѣ, токмо зри частицѣ девѣтѣю въ честь и пѣмать свѣтагѣ апѣстола Іакѣва, Брата Бѣжїа, изѣти. По проскомидїи свѣтыхъ дарѣвъ, стоѣ предъ святою трапезою заключеннымъ еще краснымъ дверемъ глаголетъ

тайныхъ молитвъ сию Архїерей (аще ли же нѣсть Архїереа, Іерей):

Во множествѣ грѣхѣвъ оскверненнаго да ма не дни-
чижиши, Владыко Господи Бже нашъ! Се во пристѣпихъ
къ божественному семѣ и небесному таинству Твоему, не такъ
достѣинъ сый, но на Твою взираю благостыню испещая Ти гласъ
сей: Бже, милостивъ буди миѣ, грѣшному¹⁾! Согрѣшихъ на
небо и предъ Тобою и нѣсмь достѣинъ²⁾ воззрѣти на священную
Твою сию и дѣховную трапѣзу, на нейже единородный Твой
Сынъ и Господь нашъ Исѣсъ Хрїстосъ миѣ, грѣшному и
всакою скверною окаланному, тайну предлагаема въ жерте!
Сего ради Тебѣ молебъ и благодареніе приношю испослати
ми Дѣха Твоего Утѣшителя, дѣрѣплѣюща и дѣтверждающа
ма къ службе сей и отъ Тебѣ возвѣщенный ми гласъ нео-
сѣжденнымъ людемъ сей провѣщати сподоби! Во Хрїстѣ Исѣсѣ,
Господѣ нашемъ, съ Нимже благословенъ еси со пресвя-
тымъ, благимъ, животворящимъ и единосѣннымъ Твоимъ
Дѣхомъ, нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ, Аминь.

**По семъ діакони отверзаютъ царскія двѣри, исходятъ
на солею и стѣндтъ одесную и ошдую царскихъ вратъ съ
лицемъ къ народѣ. Егда же время, кїждо ихъ глаголетъ
діаконства своѣ ставъ на срединѣ солей съ лицемъ къ народѣ.
Архїерей (или Іерей) стоѣ предъ святою трапѣзою съ лицемъ
къ востокѣмъ, возглашаетъ:**

Глава Отцѣ и Сынѣ и Святѣмъ Дѣхѣ, трѣичному и
единному свѣтѣ Божеству, единнѣ въ Трѣицѣ свѣтаго и раз-
дѣлаемаго нераздѣльнѣ! Трѣица во единъ Богъ Вседержи-
тель, Сегоже слава повѣдаютъ небеса, земля же владычество
Сего, море державѣ Сего и вса чѣвственнаѣ же и дѣмнаѣ

¹⁾ Лук. 18:13.

²⁾ Сравни Лук. 15:18 и 21

тварь величество **СГВ** проповѣдуетъ всегда! **И**кѡ **Томѡ** подобаетъ всѣмѣ слава, честь, держава, величїе и великолѣпіе, нынѣ и приснѡ и во вѣки вѣкѡвѣ!

Людїе: **Аминь!**

Архїерей самъ глаголетъ или благословлетъ Іерей сослужащаго глаголати молитвѣ сїю въ слышанїе всѣмъ:

3 **Благодѣтелю и Царю вѣкѡвѣ и твари всѣмѣ Бодѣтелю, прїими приходѣщю Ти Хрїстѡмъ Твоимъ церковь Твою! Коемѣждо полезное прошенїе испѡлни! Приведи всѣхъ въ совершенїе и достѡйны насъ содѣлай благодати освашенїа Твоегѡ, собирая насъ во свѣтлю Твою соборнлю и апѡстольсклю церковь, юже стажалъ еси честнѡю кровїю единорѡднагѡ Твоегѡ Сѡна, Господа же и Спаса нашегѡ Исуса Хрїста, съ Нїмже благословенъ еси и препрославленъ съ пресвятѣмъ и благїмъ и животворѣщимъ Твоимъ Дѣхомъ, нынѣ и приснѡ и во вѣки вѣкѡвѣ!**

Людїе: **Аминь!**

Дїаконъ, всегда лицемъ обращенный къ людѣмъ, возглашаетъ:

Господѣ помѡлимса!

Людѣмъ ничтѡже отвѣщивающимъ, прїимъ Архїерей (или Іерей) кадїло и кадѣ съ трапѣзѣ возглашаетъ зра къ востѡкѡмъ молитвѣ сїю:

Бѡже, прїемый Авелевы дѣры, Нѡевѣ и Авраамѡвѣ жертевѣ, Аарѡново и Захарїино кадїло, прїими и отъ рѡкъ насъ грѣшныхъ кадїло сїе въонїю благоуханїа и оставленїе грѣхѡвѣ нашихъ и всѣхъ людѣй Твоихъ! **Икѡ благословенъ еси и Тебѣ подобаетъ слава, Отцѣ и Сѡнѣ и Свѣтѡмѣ Дѣхѣ, нынѣ и приснѡ и во вѣки вѣкѡвѣ!**

Людїе: **Аминь!**

Тáже вхóдятъ дѣакони во свѣтѣй олтáръ мáлыми двѣрьми. Архїерей же (или Іерей) отдаѣтъ кадильницѣ. И áбѣ пѣвцы начинáютъ со сладкопѣнїемъ пѣти тропáрь: Единорóдный Сынѣ... Прїймъ же Архїерей (или Іерей) отъ свѣтѣа трапѣзы Писáнїа Свѣтáа, Прорóки и Апóстола, и врдчїевъ а Іереемъ или дѣаконѣмъ, предидѣшымъ свѣщенóсцемъ, исхóдитъ изъ олтара́ и творитъ вхóдъ, держа́ самъ десно́ю рѣкою́ жезлъ, шдїицею же свѣтѣе Свѣггелїе на пѣрстѣхъ. Обышѣдше свѣтѣю трапѣзѣ съ южныа́ страны́, такоже обычнѣмъ, исхóдятъ сѣверными́ двѣрьми и идѣтъ дáже до зáпадныа́ стенкы́ хра́ма. Тáже возвращѣшеся́ срѣднею́ частїю́ хра́ма ко олтáрю и пришѣдше къ аналогїю́, Архїерей полагаѣтъ на него́ Свѣггелїе, Апóстола и Прорóки, шѣдше же стáндтъ у́ степеней́ солей́ до концá пѣнїа́; а свѣщенóсцы стáндтъ со свѣщамы́ съ обѣихъ́ странъ́ аналогїа́ лицемъ́ дрѣгъ́ протївѣ́ дрѣга́ до внесенїа́ свѣтѣхъ́ Писáнїй во олтáрь. Тáже Архїерей (или Іерей) возгласнѣмъ́ мóлитса́ зра́ къ востóкѣмъ:

Бóже Вседержїтелю́, великоименїте́ Гóсподи, дáвый намъ́ вхóдъ во свѣтáа свѣтѣхъ́ пришѣствїемъ́ единорóднагѣмъ́ Твоегѣ́ Сынѣ, Гóспода́ же и Бóга и Спáса нáшегѣмъ́ Исѣса́ Хрїста́, мóлимъ́ и прóсимъ́ Твою́ благоствїню́, занѣ́ пристра́шни есмъ́ и трѣпетни́, хотѣще́ предстáти свѣтѣмъ́ Твоемъ́ жѣртвенникѣ́: ниспослѣ́ на ны́, Бóже, благодáть Твою́ благодїю́ и освѣтї́ нáша дѣшны́ и тѣлесá и дѣхнѣ́, и измѣнї́ мудрованїа́ нáша ко благочѣстїю́, такѣ́ да въ́ чїстѣй́ совѣсти́ принесемъ́ Ти́ дáры, дáнїа́, плоды́ во́ отверженїе́ нáшихъ́ согрѣшенїй́ и во́ очищенїе́ всѣхъ́ людѣй́ Твоихъ́! Благодáтїю́ и чело́вѣколюбїемъ́ единорóднагѣмъ́ Твоегѣ́ Сынѣ, съ́ Нїмъ́же́ благословѣнъ́ еси́ во́ вѣки́ вѣкѣ́мъ!

Людїе: Амїнь!

**По семъ входѣ въ святѣй олтѣрь, глаголетъ тайнѣ мо-
литвѣ Архїерей (или Іерей) приклонѣ главѣ:**

Щѣдре и мѣлостиве, долготерпѣливѣ и многомѣлостиве и
истиннѣ Господи, прїзри отъ святѣгѣ жилища Твоегѣ и
всакиши насъ, Твоихъ рабѣвъ, и избѣви ны отъ всѣкагѣ
искѣшенїа дїаволакагѣ же и челоувѣческагѣ! И не отстави отъ
насъ твоеѣ помоци, нижѣ тажчѣйшагѣ пѣче нашеѣ силы нака-
занїа да не наведѣши на ны¹⁾! Мы бо недобольни есмѣ по-
вѣждѣти сопротивнаѣ приключенїа, Ты же силенъ еси, Господи,
спасѣти отъ всѣхъ сопротивленїй! Спасї ны, Бѣже, отъ тажкихъ
мїра сегѣ по благасти Твоеѣ, такѣ да вшѣдше съ чїстоу
совѣстїю во святѣй Твоѣ жертвенникѣ блаженнѣю и трисва-
тѣю пѣсьнѣ съ небесными силами неосѣжденнѣ возслѣмъ Ти
и благогѣднѣю Тевѣ божѣственнѣю совершивше слѣжев спод-
обимса вѣчнѣѣ жизни! Аминѣ!

**Вшѣдшѣ Архїерейю со сослѣжѣщими Іерейю во святѣй ол-
тѣрь, дїаконъ ставъ посредѣ солей и зра къ людемъ гла-
голетъ ектенїю:**

Мїромъ Господѣ помѣлимса! Людїе: Господи, помѣлди!

Съ свѣшнѣмъ мїрѣ и Бѣжїемъ челоувѣколѣбїи и спасенїи
дѣшъ нашихъ Господѣ помѣлимса! **По всѣкомъ прошенїи**
дїакона поютъ людїе: Господи, помѣлди!

Съ мїрѣ всегѣ мїра и соединенїи всѣхъ святыхъ Бѣжїихъ
церквѣй Господѣ помѣлимса!

Съ спасенїи и застѣпленїи господїна нашегѣ блаженнѣй-
шагѣ (**имарѣкъ**), Митрополїта Софїйскагѣ и Сѣарха Болгар-
скагѣ (или **Высокопреосвѣщеннѣйшагѣ Митрополїта нашегѣ**
имарѣкъ), всегѣ причта и хрїстолюбивыхъ людѣй Господѣ
помѣлимса!

¹⁾ Сравни 1 Коринт 10:13.

Пресвѣтѣю, пречистѣю, преслѣвнѣю, благословѣннѣю владычицѣи нашоу Богородицѣи и приснодѣвѣи Марію, свѣтаго Іоанна славнаго пророка, предтѣчѣи и креститѣла, божественныхъ и всехвалныхъ апостолѣвъ, славныхъ пророкѣвъ и побѣдоносныхъ мученикѣвъ, и всѣхъ свѣтыхъ и праведныхъ помѣнѣмъ, какъ да молитвами ихъ и предстательствомъ вси помилуемъ!

Архїерей (или Іерей): Иже свѣтъ еси, Господи Боже нашъ, и во свѣтыхъ живѣши и почиѣши и Тебѣ слава и трисвѣтѣю пѣснь възсѣлаемъ, Отцѣи и Сынѣи и Свѣтѣи Духѣи, нынѣи и присно и во вѣки вѣкѣвъ.

Людіе: Яминь! И ѣвѣи поютъ трисвѣтѣю пѣснь трижды по радѣи, таже Слава и Нынѣ, Свѣтѣи Безсмертнѣи, помилуй насъ! И възглашѣетъ діаконъ: Сїда! Пѣвцы же поютъ послѣднее трисвѣтѣе.

Тогда Архїерей (или Іерей) ставъ во свѣтыхъ двѣрехъ и зра къ людемъ, знаменуетъ ихъ глагола: Миръ всѣмъ!

Людіе: И дѣхови теоемъ! И ѣвѣи начинѣютъ пѣвцы пѣти кѣснѣи: Аллилуїа (трижды)!

И исхѣдитъ Архїерей со сослужащими изъ олтарѣи свѣтѣи двѣрѣи, въ шѣицѣи имѣи жезла, и идѣтъ на срединѣи храма на амвѣнѣи. И сѣдетъ на уготованное емѣ мѣсто, повелѣтъ же и пресвѣтерѣмъ сѣсти, а діакони станутъ задъ ними съ лицѣмъ къ западомъ. Чтецъ прїимъ благословѣнїе отъ Архїерѣа станѣтъ предъ аналогїемъ и по скончанїи пѣнїа възглашѣетъ: Сѣборнаго посланїа Іакѣла чтѣнїе (или инѣи книгѣи). Діаконъ възглашѣетъ: Кѣнѣемъ! И прїимъ благословѣнїе отъ Архїерѣа кадѣтъ; Архїерей же тайно глаголетъ молитѣву каждѣнїа:

Тебѣ, исполненному всѣкаго благоуднїа и радости, Господи Божѣ нашъ, отъ нѣхъже далъ еси намъ принѣсилъ Ти кадѣло

сіе. Да вознесѣтсѧ ђво, мо́лимсѧ, предз Тобо́ю отз ѹбогихъ
на́шихъ рѹкъ во свѣтъ и пренебѣснѣй Твоей жѣртвенникъ
в'ѡно́ благоуха́нїѧ, во оставленїе грѣхѡвъ на́шихъ и во
очищенїе люде́й Твои́хъ! Благодѣтїю и щедрѡтами и челове́ко-
любіемзъ единокрѣпнѣмъ Твоегѡ Сына, съ Нимже благословѣнзъ
есї со пресвѣтѣмъ и благїмъ и животворѣющимъ Твоимъ
Дѡхѡмъ, ны́нѣ и прїснѡ и во вѣки вѣкѡвъ! Ами́нь!

По исполненїи Апостола лю́діе: Аллилуїа (трижды)!

По сихъ же возглашѣетзъ діаконъ ектенїю:

Рцемзъ вси: Гѡсподи, помїлуй! **Лю́діе:** Гѡсподи, помїлуй!

Гѡсподи, Вседержителю небѣснѣй, Бѡже отецъ на́шихъ,
мо́лимъ Ти сѧ ѹсакши!

Ѣ мїръ в'сегѡ мїра и соединенїи всѣхъ свѣтѣхъ Твои́хъ
церквѣй помѡлимсѧ!

Ѣ спасенїи и заступленїи господїна на́шегѡ блаженнѣйшагѡ
(**имарѣкзъ**), Митрополїта Софїйскагѡ и **Ѣ**рарха Болгарекагѡ (**или**
Высокопреосвѣщеннѣйшагѡ Митрополїта на́шегѡ **имарѣкзъ**),
всегѡ прїчта и хрїстолюбивыхъ люде́й помѡлимсѧ!

Ѣ избѣвитисѧ намъ отъ всѣкѣѧ скорби, гнѣва, бѣды
и нѡжды, па́шенїѧ, го́рькѣѧ смѣрти и беззакѡнїи на́шихъ
помѡлимсѧ!

И ѡ предстоѣщихъ люде́хъ, ожидающихъ отъ Тебѣ великѣѧ
и богѣтыѧ мїлости, мо́лимъ Теѧ ѹмилосѣрдисѧ и помїлуй!

**Здѣ Архіерей (или Іерей) обращаеца къ людемъ зна́менуетзъ
ихъ глагола:** Спаси, Бѡже, люди Твоѧ и благослови достоѧнїе
Твоѣ!

Тогда лю́діе: Гѡсподи, помїлуй!

Паки діаконъ: Посѣти мїрзъ Твоей мїлостїю и щедрѡтами!
Бозвѣси роґзъ хрїстіанскїй сілою честнѣгѡ и животворѣщагѡ
креста, предстѣтельствомъ пресвѣтѣѧ благословѣннѣѧ влады-

чицы нашей Богородицы, Предтечи и апостолов Твоих и
всех святых Твоих молимъ Теа, многомилостиве Господи,
услыши насъ, молящихся Тебѣ, и помилуй!

Людіе: Господи, помилуй! (трижды).

Архіерей же (или Іерей) глаголетъ молитву сію тайно:

Возсѣй въ сердцахъ нашихъ, человеколюбче Господи,
вѣденіа нетлѣнный свѣтъ и мысленнымъ нашимъ отверзи очи во
евангелскихъ проповѣданій Твоихъ разумѣніе! Вложи намъ
и блаженныхъ Твоихъ заповѣдей страхъ, да плотскіа похоти
поправше духовное жителство пройдемъ, вса ко благоугож-
денію Твоему и мѣдрствующе, и дѣюще!

Возгласъ: Ты бо еси благовѣствованіе и просвѣщеніе,
Спасъ и хранитель душъ и тѣлесъ нашихъ, Бже, и едино-
родный! Твой Сынъ и Духъ Твой пресвятый, нѣнѣ и приснъ
и во вѣки вѣковъ!

Людіе: Аминь!

Тогда діаконъ авіе возглашаетъ: Прѣсти услышимъ сва-
таго Евангеліа! **И востають вси Архіерей же и пресвѣтери.**

Хотѣй чести Евангеліе пресвѣтеръ возглашаетъ:

Отъ Іоанна (или инѣго) сватаго Евангеліа чтеніе!

Діаконъ: Вѣнемъ сватому чтенію!

По прочтеніи пакы поетса Аллилуіа, по пропѣтїи же
глаголетъ Архіерей (или Іерей) поученіе народу. По поученіи
людіе поютъ косновъ: Слава Тебѣ, Господи, слава Тебѣ!
Архіерей же вземъ книгу Евангеліа въ шѣицу, десницею
держá жезла, а пресвѣтери инѣа книги Свѣщенныхъ Писаній
отъ аналогіа, вхѣдатъ вси во сватый олтарь сватыми двѣрьми.
И стануть вси на своихъ си мѣстѣхъ. Архіерей же (или
Іерей) молитса тайно зра къ востокѣмъ:

Возгласивый намъ, Бóже, божественнаа Твоа́ и спасительнаа словеса́, просвѣти́ дѣшны насъ, грѣшныхъ, къ воспріятію / предпрочтѣнныхъ, такъ да не то́чїю слáшателемъ видѣтиса́ дүхóвныхъ реченій, но и творцёмъ быти дѣ́аній благои́хъ¹⁾, вѣрү́ проходáще нелестнү́, житіе́ непорóчно, жительство́ непóвинно во Хрїстѣ́ Исусѣ́, Гóсподѣ́ нашемъ, съ Нїмже́ благословенъ еси́ и препрослáвленъ со пресваты́мъ и благои́мъ и животворáщимъ Твои́мъ Дүхóмъ, ны́нѣ и прїснү́ и во вѣки вѣкóвъ! Я́минь!

Дїакони́ же стáвше на солей́ лицемъ къ наро́ду, єдинъ отъ нихъ глаголетъ ектенію́ сїю́:

Внѣмлемъ прилѣжнү́! Мїро́мъ Гóсподү́ помóлимса́!

Людїе́: Гóсподи, помїлу́й!

Ѡ свѣ́шнѣмъ мїрѣ́, Бóжїи челоу́колюбїи и спасенїи дүшъ нашихъ Гóсподү́ помóлимса́!

Ѡ мїрѣ́ всегó мїра и соединенїи вѣхъ́ сватыхъ́ Бóжїихъ́ церквѣ́й Гóсподү́ помóлимса́!

Ѡ спасенїи и заступленїи господїна́ нашегó блаженнѣ́йшагó (**имарѣ́къ**), Митрополїта́ Софїйскагó и **Ѡ́дрха́** Болгарскагó (**или́** **Высокопреосвѣщеннѣ́йшагó** Митрополїта́ нашегó **имарѣ́къ**), всегó причта́ и хрїстолю́бивыхъ́ людѣ́й Гóсподү́ помóлимса́!

Ѡ оставленїи грѣхóвъ́ и прощенїи согрѣ́шенїй нашихъ́ и ѡ избáвннїсѣ́ намъ отъ вса́кїа скóрби, гнѣ́ва, вѣ́ды и нѣ́жды и востанїа́ врагóвъ́ Гóсподү́ помóлимса́!

Деньъ весь совершѣ́нъ, сватъ, мїренъ и безгрѣ́шенъ прентї́ вси ү́ Гóспода́ прóсимъ!

Людїе́: Подáй, Гóсподи!

¹⁾ Иак. 1:22, Рим. 2:13.

Аггела мірна, вѣрна наставника, хранителя душ и телес наших и Господа просим!

Проценіа и оставленіа грѣхѡвъ и прегрѣшеній наших и Господа просим!

Добрых и полезных душамъ нашим и міра мірови и Господа просим!

Прочее время живота нашего въ мирѣ и здравіи скончати намъ и Господа просим!

Христіанскіа кончины живота нашего, безболѣзненны и непостыдны, и добраго отвѣта на страшнымъ и трепетнымъ судиши Христѡвѣ просим!

Пресвятю, пречистю, преславную, благословенную Владычицу нашу Богородицу и приснодѣву Марію, святаго Іоанна славнаго пророка предтечу и крестителя, божественныхъ и всехвальныхъ апостолѡвъ, славныхъ пророкѡвъ, добропобѣдныхъ мѣченикѡвъ и всѣхъ святыхъ и праведныхъ помандеше, сами себѣ и другъ друга и весь животъ нашъ Христѡ Богу предадимъ!

Людіе: Тебѣ, Господи!

Архїерей (или Іерей) тайно:

Владыко животворче и благихъ подателю, давый челоукомъ блаженную надежду вѣчнаа жизни, Господа нашего Исуса Христа, сподоби насъ, Блаже, во святкии и сію Ти божественную совершити службу въ наслажденіе вѣдущаго блаженства!

Архїерей со пресвїтеры простираетъ антїмінсз, возглашая:

Иже да подз державою Твоею всегда храними и во свѣтх истинны путеводами, Тебѣ славу и благодареніе возсылаемъ, Отцѣ и Сынѣ и Сватоу Дху, нынѣ и присно и во вѣки вѣкѡвъ!

Людіе: Аминь!

Діаконы: Въ міръ Хрістовъ воспоймъ! Да никто́ отъ оглашённыхъ! Да никто́ отъ непосвящённыхъ! Да никто́ отъ немлодшихъ съ нами молітисѧ! Познайте другъ друга! Двери! Прости вси!

И вхѣдѣтъ діакони во свѣтѣй олтѣрь малыми дверьми, пѣвцы же начинѣютъ коснѣ пѣти и со сладкопѣніемъ:

Да молчѣтъ всѧкаѧ плоть человѣча и да стоѣтъ со страхомъ и трѣпетомъ, и ничтѣже земное въ себѣ да помышлѣетъ! Царь во царствующихъ и Господь господствующихъ приходѣтъ заклѣтисѧ и дѣтисѧ въ снѣдъ вѣрнымъ!

Семь пѣвѣмѣ, прїимъ Архіерей жезлъ въ шѣицу и кадїло въ деснїцу кадїтъ свѣтѣю трапѣзу ѡкрестъ, весь олтѣрь, тѣже свѣтѣмъ иконы, лїки и люди по обычаю. По каждѣнїи же отложївъ кадїло и жезлъ, омывѣетъ рѣки во свѣтѣхъ дверехъ предъ лицѣмъ народа и кропѣтъ ѣма народѣ. Тѣже цѣлѣетъ со пресвѣтеры свѣтѣю трапѣзу, покланѣетсѧ малѣмъ народѣ и отхѣдѣтъ вси въ предложѣнїе. И дѣетъ дїскосъ пѣрвому пресвѣтерѣ, чашѣ же вторѣму ничтѣже глагола. И исхѣдѣтъ вси сослужащїи сѣверными дверьми со свѣщѣми и кадїлы безъ Архіереѧ, ѣже ихъ ождѣетъ во свѣтѣмъ олтѣри. Идетъ же вхѣдъ чрезъ весь храмъ дѣже до степенѣй солей, діаконѣмъ непрестѣннѣмъ кадѣщымъ предъ свѣтѣми дѣры. И стѣнѣтъ вси предъ солею — носїй дїскосъ одеснѣю, носїй же потїръ ошѣю, а прѣчїи пресвѣтери и діакони по обоѣ странѣ свѣтѣхъ дверей. Тогда Архіерей исхѣдѣтъ въ царскѣмъ дѣри безъ жезла и кадїла и глаголетъ къ немѣ пѣрвый пресвѣтеръ тїхїмъ гласомъ: Архіерейство твоѣ да помѣнѣтъ Господь Богъ во царствїи Своѣмъ, всегда, нынѣ и прїснѣ и во вѣки вѣковѣз!

Архїерей отвѣщаваетъ: Свѣщенство и діаконство ваше да поманѣтъ Господь Богъ во царствїи Своёмъ, всегда, нынѣ и присно и во вѣки вѣкѡвъ!

Тѣже глаголетъ молитву предложенїа возгласно, зра изъ царскихъ дверей къ западѡмъ:

Бѡже, Бѡже нашъ, небесный хлѣвъ, пицу всемѹ мїру, Господа нашего Исуса Хрїста, пославый Спаса и избавителя и благодѣтеля, благословѣца и освѣщающа насъ, самъ благослові предложенїе сіе (здѣ Архїерей прїемлетъ отъ пресвїтера дискосъ и поставлетъ его на свѣтѹ трапѣзѹ, тѣже козвращаясь молится зра къ западѡмъ) и прїимѣ е въ пренесенный Твой жертвенникъ (здѣ же прїемлетъ отъ втораго пресвїтера свѣтѹ чашу и поставлетъ ю на свѣтѹ трапѣзѹ. И вхѡдатъ сослужащїи пресвїтери и діакони во свѣтѹ олтѣрь свѣтѹми дверьми и станутъ вси на своихъ си мѣстѣхъ. И молится Архїерей предъ свѣтою трапѣзою возгласно зра къ востѡкѡмъ). Помани какъ благъ и чело-вѣколюбецъ принесшихъ и иже ради принесѡша! И насъ неосужденны сохрани во священнодѣйствїи божественныхъ Твоихъ таинъ! Иже свѣтиса и прослависа всечестное и великолѣпое имя Твое, Отца и Сына и Свѣтаго Дѣха, нынѣ и присно и во вѣки вѣкѡвъ! (здѣ отлагай покровы, аще сѹть).

Людїе: Аминь!

(Аще Іерей литургисдетъ безъ Архїереа, каждѣе творитъ предстоатель священнослуженїа, цѣлетъ свѣтѹ трапѣзѹ со всѣми сослужащими, покланяется народу и отхѡдатъ вси въ предложенїе, идѣже омывають рѣки священницы же и діакони. Тѣже предстоатель прїемлетъ дискосъ, второй священникъ свѣтѹ чашу, а діаконъ кадиальницею кадитъ предъ

святými дáры. Соверши́вше входъ, такоже предписа́са, ста́нутъ вси предъ солею, идѣже предстоáтель глаголетъ возгласнѡ моли́тву предложéна: „Бóже, Бóже нашъ“. Сказáвъ же „и прѣими е въ пренебéсный Твой жéртвенникъ“, вхóдатъ вси во святýю олтарь и полага́ютъ свята́а на сватѡ трапéзѹ, а предстоáтель глаголетъ моли́тву до концá).

Пѣвцы́ допѣвають херувимскую:

Предхóдатъ же семѡ ли́цы áнгельстѣи со всáкимъ начáломъ и вла́стїю, многоочѣтѣи херувѣми и шестокрилатѣи серафѣми, ли́ца закрывáюще и пою́ще пѣснь: аллилу́иа, аллилу́иа аллилу́иа!

Семѡ пѣвáемѹ, ка́дѣтъ Архѣрѣй (или́ Іерѣй) предложéнна, тайнѡ глаго́ла моли́тву сїю:

Бла́гоко вседержителю, царю́ сла́вы, Бóже, вѣдыйъ вса́ прѣжде бытїа́ ихъ, Самъ при́бди намъ во святýю часъ сей, призывáющимъ Теá, и избáви насъ отъ стýда прегрѣшénїй! Очи́сти нашъ умъ и помышлénїа отъ сквѣрныхъ страстѣй и мѣрскїа прѣлести и всáкагѡ дѣвольскагѡ дѣйства! И прѣими́ отъ рукъ насъ грѣшныхъ жéртву сїю, такоже прѣáлъ еси приношénїе Áвелево, Нѡево, Аарѡново, Самѡилово и всѣхъ сватѣихъ Твоихъ, избе́лáа насъ отъ всáкїа лѹчавыа вѣщи и спасáа, во éже всегда́ благоугождáти, покланáтиса и сла́вити Тебѣ, Отцá, и единорóднаго Твоегò Сы́на и Дѡха Твоегò пресвѣта́го, ны́нѣ и прѣснѡ и во вѣки вѣкѡвъ!

Прѣимше благословénїе дѣакони исхóдатъ малыми́ двѣрьми и стáнутъ на солей ли́цѣмъ къ наро́ду. Скончáвшѹса пѣнїю, возглаша́етъ

Дѣаконъ: Премѡдростїю Бóжію вѡнмемъ!

Людїе: Вѣрѹю во е́динаго Бóга Отцá и пр.

Глаголему символу вѣры, Архіерей (или Іерей) тайно:

Всѣхъ Бѣже и Благдыко, достѣйны насъ сотвори часа сегѣ недостѣйныхъ, Человѣколѣбче, такъ да очистишеса отъ ковѣрства и лицемѣрїа соединимса другъ другу союзомъ мїра и любвѣ, утверждаѣми Твоегѣ богораздѣла освѣщенїемъ единорѣднымъ Твоимъ Сыномъ Хрїстомъ, съ Нимже благословенъ еси со пресвятѣмъ и благимъ и животворящимъ Твоимъ Духомъ, нынѣ и во вѣки!

По скончанїи символа вѣры, діаконъ:

Станемъ добръ! Мїромъ Господу помѣлимса:

Архіерей (или Іерей) возглашаетъ:

Икѣ Богъ мїлости, любвѣ, щедрѣтъ и челѣколѣбїа еси, и единорѣдный Твой Сынъ и Духъ Твой пресвятѣй, нынѣ и прїснѣ и во вѣки вѣковъ!

Людїе: Аминь!

И знаменуетъ Архіерей (или Іерей) людїи: Миръ всѣмъ!

Людїе: И дѣхови твоѣмъ!

Дїаконъ: Возлюбимъ другъ друга лѣзѣнїемъ святѣмъ!

И поютъ пѣвцы со сладкопѣнїемъ:

Возлюблю Тебѣ, Господи, крѣпосте моѣ! Господѣ утверждѣнїе моѣ и прибѣжище моѣ и избавитель мой¹⁾!

Архіерей и сослужащїи пресвїтери по чїну цѣлѣютъ край дїскаса и чѣши и святѣмъ трапѣзы, тѣже архїерѣову рѣку и равнїи другъ друга во устѣ. Такъжде дїакони цѣлѣются на солѣи междѣ собѣю. Тѣже дїаконъ:

Главкї нашѣ Господѣви приклѣнимъ!

Людїе вельмїи кѣснѣ: Тебѣ, Господи!

¹⁾ Псал. 17:2—3.

Архїерей (или Іерей) приклоненноу главоу молился тайноу:

Едине милостиве Господи и Бже, приклоняющимъ своа къи предъ сватымъ Твоимъ жертвенникомъ и ищущимъ у Тебѣ духовныхъ даровъхъ ниспосли благодать Твою и благослові всѣхъ насъ всакимъ благословенїемъ духовнымъ и неотемлемымъ, Иже в'вѣшнихъ живкый и на смиренныа призираай! Ико хвалъно и покланяемо и препрославлено есть всесвятое имя Твое, Отца и Сына и Святаго Духа! Аминь!

Дїаконъ обращьса ко святѣй трапезѣ глаголетъ къ Архїерейю (или Іерейю) возгласнхъ: Господи, благослові!

Архїерей (или Іерей) возглашаетъ:

Господь да благословитъ и сослужитъ намъ и достойны да сотворитъ предстоанїа сватаго Егво жертвенника и пришествїа (**здѣ знаменуется дискосъ**) сватаго Егво Духа (**здѣ знаменуется чашу**) Своєю благодатию и человеколюбіемъ всегда, нынѣ и приснхъ и во вѣки вѣковъ!

Люде велими коснхъ: Аминь!

Семь пѣваему, покланяется Архїерей со сослужащими пресвїтеры, глагола въ себѣ: Глава в'вѣшнихъ Богу и на земліи миръ, въ человецѣхъ благоволенїе ¹⁾! (**трижды) Господи, устнѣ мои отверзеши и уста моа возвестятъ хвалъ Твою ²⁾! (**трижды**) Да исполнятся уста моа хваленїа Твоегво, Господи, такъ да воспю славу Твою, весь день великолѣпїе Твое ³⁾! (**трижды**).**

Таже покланяется малу сослужащимъ на обѣ страны и народу, поетъ вкѣпѣ со пресвїтеры и дїаконы:

Возвеличите Господа со мною и вознесемъ имя Егво вкѣпѣ ⁴⁾!

¹⁾ Лук. 2:14.

²⁾ Псал. 50:17.

³⁾ Също 70:8.

⁴⁾ Също 33:4.

Людіе же отвѣщаваютъ: Духъ Святый найдетъ на та
и сила Бѣшнаго осѣнитъ та¹⁾!

**Гослужащїи пресвѣтери глаголютъ ко Архїерееви тихимъ
гласомъ:** Поманї и насъ, владыко святый! **Архїерей же
отвѣщаваетъ:** Да поманѣтъ васъ Господь въ царствїи небес-
нѣмъ всегда, нынѣ и прїснѣ и во вѣки вѣковѣзъ! **Аминь!**

По семъ діаконъ глаголетъ ектенїю зра къ людемъ:

Мїромъ Господу помолимса!

Людіе: Господи, помилуй!

Діаконъ обращьса къ святѣй трапѣзѣ:

**Спасї, помилуй, ущѣдри и сохрани насъ, Кѡже, Твоею
благодатїю!**

Людіе: Господи, помилуй!

**Ѹ свѣшнѣмъ мїрѣ и Бѡжїи человеколюбїи и спасенїи
душъ нашихъ Господу помолимса!**

**Ѹ мїрѣ всегѡ мїра и соединенїи всехъ святыхъ Бѡжїихъ
церквей Господу помолимса!**

**Ѹ святѣй вселенстѣй и апѡстолстѣй цѣркви, іаже отъ
конѣцъ земли и до конѣцъ еѡ, Господу помолимса!**

**Ѹ спасенїи и заступленїи господїна нашего блаженнѣй-
шаго (**имарѣкъ**), Митрополїта Софїйскаго и **Ѹ**рха Бол-
гарскаго (**или** **Высокопреосвященнѣйшаго Митрополїта наше-
го** **имарѣкъ**), всегѡ кліра и хрїстолюбивыхъ людѣй Господу
помолимса.**

**Ѹ православленѣмъ болгарстѣмъ народѣ, правительствующемъ
сугклїтѣ и хрїстолюбивомъ воинствѣ и ѡ іаже съ не-
весѣ по̀мощи и повѣдѣ Господу помолимса!**

¹⁾ Лук. 1:35.

Ѡ святѣмъ градѣ Христá Бóга нáшегѡ, цáрствующемъ и всáкомъ градѣ и странѣ и иже правослáвною вѣрою и благоговѣнiемъ Бóжiимъ живѣщихъ въ нихъ, ѡ мiрѣ и ўтвержденiи ихъ Господу помóлимсá!

Ѡ плодоносáщихъ и добродѣющихъ во святѣхъ Бóжiихъ церквáхъ и поминáющихъ үбогiа, вдовицы и сироткi, стрáнныя и нүждáющыяся, и ѡ заповѣдавшихъ намъ помáндти ихъ въ молiтвахъ Господу помóлимсá!

Ѡ въ старости и нѣмоци сѣщихъ, волáщихъ, трүждáющихся и отъ дүхóвъ нечiстыхъ стүждаемыхъ, ѡ скóромъ отъ Бóга исцѣлѣнiи и спасенiи ихъ Господу помóлимсá!

Ѡ въ дѣвствѣ, чистотѣ и пóстничествѣ и въ честнѣмъ брацѣ пребывáющихъ и ѡ иже въ горáхъ, вертѣпѣхъ и рóпастѣхъ земнóхъ подвизáющихся преподóбныхъ отцѣхъ же и братiахъ Господу помóлимсá!

Ѡ плáвающихъ, пүтешествующихъ, стрáнствующихъ христiánѣхъ и ѡ иже въ плѣненiихъ и изгнáнiихъ и въ темницáхъ и въ тáжкихъ работахъ сѣщихъ братiахъ нáшихъ, ѡ мiрномъ возвращенiи коегүждо въ дóмы своá съ рáдостiю Господу помóлимсá!

Ѡ предстоящихъ и молáщихся съ нáми въ сей святый часъ и на всáкое врѣмá отцѣхъ же и братiахъ, ѡ тцáнiи, трүдѣ и үсердiи ихъ Господу помóлимсá!

И ѡ всáкой дүшi христiánствѣи скорѣящей и озлóбленнѣи, мiлости Бóжiа и пóмоци трѣбующей, и ѡ обращенiи заблүдшихъ, здравѣи волáщихъ, свобожденiи плѣннныхъ, үпокоенiи преждепочившихъ отцѣхъ и братiй Господу помóлимсá!

Ѡ оставленiи грѣхóвъ и прощенiи согрѣшенiй нáшихъ и ѡ избáвитисá намъ отъ всáкiа скóрби, гнѣва, бѣды и нүжды, востáнiа азýквѣхъ Господу помóлимсá!

Прилежнѣе во благорастворѣнїи воздѣхуемъ, дождѣхъ мїрныхъ, росахъ благихъ, плодѣмъ и зобїлїи, совершѣннѣмъ плодородїи и во вѣницѣ лѣта Господу помѣлимса!

Ѡ еже услышану и благопрїятну быти молѣнїю нашему предъ Богомъ и ниспослѣтиса намъ богатымъ милостемъ и щедрѣтамъ Ѡгъ Господу помѣлимса!

Пресвѣтѣю, пречїстѣю, преслѣвнѣю, благословѣннѣю владѣчицу нашу Богородицу и приснодѣву Марїю, свѣтлыхъ и блаженныхъ Іоанна, славнаго пророка предтечу и крестителя, Стефана переводїакона и первоумченика, Мѣтїея, Варвона, Илїю, Сисея, Самѣила, Давїда, Данїїла пророковъ и всѣхъ свѣтлыхъ и праведныхъ помѣнемъ, такъ да молитвами и предстѣтельствомъ ихъ вси помѣловани бѣдемъ!

Ѡ предлежащихъ честныхъ и небесныхъ, неизреченныхъ, несказанныхъ, славныхъ, страшныхъ, ужасныхъ, божественныхъ дарѣхъ и во спасѣнїи предстоѣагъ и приносѣагъ ѧ честнагъ отца нашего и Архїерея (**имѣрѣхъ**) Господа Бога нашего мѣлимъ!

Людіе: Господи, помѣлуй! (**трижды**).

Глаголющу діакону ектенїю сїю, преклонь главѣ Архїерей (или Іерей) мѣлитса тайнѣ сїце:

Посѣтївый насъ милостїю и щедрѣтами, Владѣко Господи, и даровавый намъ дерзновѣнїе смиреннымъ, грѣшнымъ и недостѣйнымъ рабѣмъ Твоимъ предстоѣти свѣтому Твоему жертвеннику и приносїти Тебѣ страшную сїю и бескровную жертву во нашихъ грѣсѣхъ и людскихъ невѣденїихъ, прїзри на ма, непотребнаго раба Твоего, и истреви моѧ согрѣшенїа благоутрѣбїемъ Твоимъ! Очїсти устнѣ мои и сердце отъ всѣкѣа скверни плѣти же и дѣха! Отими отъ менѣ всѣкое помышленїе стѣдное и неразумное и удовли ма сілою пре-

свѣтѣмъ Твоегѡ Дѣха въ сѣбѣ сѣю! И прїими ма Твоею бѣлѡстїю приближающагѡ свѣтѡмъ жѣртвенникѣ и благоволи, Гѡсподи, прїятнымъ бѣти приносимымъ Тебѣ дарѡмъ симъ нашими рѣками, снисходѣ моймъ немощемъ! И не отвѣржи мене отъ лица Твоегѡ¹⁾, ниже возгнѣшайса моегѡ недостѡинства, но помилуй ма, Бѡже, по величїи мїлости Твоеї²⁾ и по множествѣ щедрѡтѣ Твоїхъ очїсти, беззакѡнїа моѣ³⁾, їакъ да неосудѣннѡ пришедѣ предъ славу Твою⁴⁾ сподѡблюса покрѡва єдинорѡднагѡ Твоегѡ Бѣна и озарѣнїа пресвѣтѣмъ Твоегѡ Дѣха и да не їакъ равъ грѣхѣ отвѣрженъ бѣду, но їакъ равъ Твой да обрацѣу бѣлодатѣ и мїлѡсть и оставленїе грѣхѡвъ въ нїнѣшнѣмъ и бѣдѣщемъ вѣцѣ! Бѣ, Владѣко Вседержителю, всесїльне Гѡсподи, ѡслаши молѣнїе моѣ! Ты во еси всѣ дѣйствуѣи во всѣхъ и ѡ Тебѣ всї ищемъ помоци во всѣхъ и заступленїа и єдинорѡднагѡ Твоегѡ Бѣна и животворѣщагѡ Дѣха, нїнѣ и прїснѡ и во вѣки вѣкѡвъ!

Бѡже, Ёже многѣмъ рѣди и неизречѣннагѡ чѡловѣколюбїа послѣвїи єдинорѡднагѡ Твоегѡ Бѣна въ мїрѣ, їакъ да забѣдѣше возвратїтѣ овчѣ, не отвратїса отъ насъ, грѣшнѣхъ, врученнѣхъ приносїти Тебѣ страшнѣю сѣю и бескрѡвнѣю жѣртѣ! Не во на прѣвды нашѣ ѡповѣюще есмѣ, но на мїлѡсть Твою бѣлобїю, єюже рѡдъ нашъ соблюдеши. И нїнѣ молимъ и призываемъ Твою бѣлѡстїнїю, їакъ да не бѣдетъ во осудѣнїе людемъ Твоїмъ ѡстроєнное намъ сѣ ко спасѣнїю

1) Псал. 50:13.

2) В сѣвременнїа грѣцки текст нѣма „по величїи мїлости Твоеї“; нѣма го и у рускїа преводач, Игумена Филипа. Нѣ сме го допѣлнїли спорѣд известнїа израз на 50 Давїдов псалом, който очевїдно молитѡвата иска да цїтира, и спорѣд старѡбѣлгарскїа превѡд на св. патриарха Евтїмїа Търновскїа, кѣрто и спорѣд немскїа превѡд на Иаковѡвата литургия въ „Bibliothek der Kirchenväter“ т. V на пърѡвата сѣрия, стр. 101.

3) Псал. 50:3.

4) Също 16:15.

таинство, но во очищеніе грѣхѣвъ, во обновленіе душъ и тѣлесъ, во благоугожденіе Тебѣ, Бѣгу и Отцѣ¹⁾).

Благодаримъ Тя, Господи Бѣже нашъ, такъ далъ еси намъ дерзновеніе во входъ святыхъ, иже обновилъ еси намъ въ путь новыи и живыи завѣсою плѣти Христѣа Твоегѣ! Сподобльшеса дѣво внѣти въ мѣсто селеніа славы Твоеѣ, внѣтъ же бѣвше завѣсы, и святѣа святыхъ зрѣти, припадаемъ благасти Твоеѣ, Владыко: помилуй насъ, зане пристрашни и трѣпетни есмъ хотѣще предстѣти святѣму Твоемѣ жѣртвеннику и приносѣти Тебѣ страшную сѣю и бескрѣвную жѣртву въ нашихъ грѣсѣхъ и людскыхъ невѣденіихъ! Ниспосли на ны, Бѣже, благодѣть Твою благодію и освати наша дѣшы, тѣлеса и дѣхи и измѣни наша помышленіа ко благочестію, да чистою совѣстію принесемъ Тебѣ милость, миръ, жѣртву хваленіа.

Зкончавшымъ діаконствомъ, возглашѣтъ Архїерейъ :

Милостію и щедрѣтами и челоуѣколюбіемъ единорѣднѣгѣ Твоегѣ Сѣна, съ Нимже благословенъ еси со пресвятѣмъ и благимъ и животворѣщимъ Твоимъ Дѣхомъ, нынѣ и приснѣ и во вѣки вѣкѣвъ!

Людїе: Аминь!

Архїерейъ знаменуетъ людѣи глагола: Миръ всѣмъ!

Людїе: И дѣхови Твоемѣ!

¹⁾ На това място съвременниятъ грѣцки текстъ и рускиятъ преводачъ на Иакововата литургия поставятъ още една дълга молитва, която (съ някои варианти) стои при първата просителна ектенія на Василиевата литургия („Господи Бѣже нашъ, создавый насъ и введый къ живнѣ сѣю“). Ние я изпущаме, понеже не я намираме въ превода на св. патриарха Евтимія и въ немския преводъ, направени несъмнено по древни ръкописи; понеже споредъ признанието на Игумена Филипа въ Иерусалимската Църква тая молитва на това място не се чете; понеже въ нея много мисли на останалите молитви се повтарятъ; и понеже служащиятъ архїерей или иерей съ нея трудно би успялъ да прочете положените молитви за времето на великата ектенія!

Діако́нъ: Ста́немъ до́брѣ! Ста́немъ благоговѣ́йнѣ! Ста́немъ со стра́хомъ Бо́жїимъ и ѹ́млє́нїемъ! Мїро́мъ во́нмемъ свато́му возо́шенїю Бо́гу!

Людіе: Мило́сть мїра, же́ртву хва́ленїа!

Архіте́рей та́йнw мо́лїтса:

И изобразі́тельнѣ о́блежа́ща сваци́енному́ семѸ та́ннству́ покрыва́ла гада́нїй открывѣз, гавле́ннѣ намъ покажі и мы́сленнаа на́ша очеса́ необимє́ннагw Твоє́гw свѣ́та испо́лни и очїстївѣз ницетѸ на́шу отъ вса́кїа скве́рны плóти и дѸха́ досто́йны насъ сотвори́ стра́шнагw сегw и ѹ́жаснагw предсто́анїа! Ії́кw пре́благоутро́бенъ и мїло́стївъ Богъ есі́ и Тебѣ́ сла́ву возсыла́емъ, ОтцѸ́ и Сынѹ́ и Свато́му ДѸхѸ́, ны́нѣ и прїснw и во вѣ́ки вѣ́кѹвъ!

Архіте́рей, ма́лw изше́дъ изъ олта́рѧ, зна́менуетъ люде́й глаго́ла:

Любы́ Бо́га и Отца́, и благода́ть Го́спода и Бо́га и Спа́са на́шегw ИсѸса Хрїста́, и прича́стїе и даръ пресвато́гw ДѸха́ вѸди со все́ми ва́ми¹⁾.

Людіе: И со дѸхо́мъ твої́мъ!

И воздвї́гъ о́чи свої́ горѣ́ и воздѣ́вѣз рѸцѣ́, зра́къ люде́мъ Архіте́рей возгласа́етъ:

Горѣ́ имѣ́нїмъ ѹ́мъ и се́рдца́!

Людіе: Имамы́ ко Го́споду!

Архіте́рей: Благода́рїмъ Го́спода!

И сложї́вѣз крестообра́знw рѸцѣ́ на пе́рстѸхъ, ма́лw по́кланя́етса люде́мъ и возвра́щаетса́ ко сватѣ́й трапѣ́зѣ́.

¹⁾ Сравни 2 Коринт. 13:13.

Архіерей тайно молится:

Святъ еси (**знаменуетъ дискосъ**), Царю вѣковъ и всѣхъ святѣхъ Господи и подателю (**знаменуетъ чашу**)! Святъ и единородный Твой Сынъ, Господь нашъ Исусъ Христосъ, Имже все сотворилъ еси (**знаменуетъ обою**)! Святъ же и Дѣхъ Твой пресвятый, испытдай всѣхъ и глубины Твои, Бѣже ¹⁾ и Отче! Святъ еси, всемогуще, страшно, благае, благоутробне, состраждаеи найпаче созданію Твоему! Сотворивъ отъ земли человека по образу Твоему и подобію и даровавъ ему райское наслажденіе, престѣпльша же заповѣдь Твою и отпавша тогда не презрѣлъ еси, ниже оставилъ еси, Благае, но наказалъ еси его іакъ благоутробный отецъ, призвалъ еси его закономъ, наставлялъ еси его пророки! Послѣдїи же самаго единороднаго Твоего Сына, Господа нашего Исуса Христа, послалъ еси въ мїръ да Самъ пришѣдъ Своею обновитъ и воставитъ образъ! Иже сошѣдъ съ небесъ и воплотивъ отъ Дѣха Свѣта и Марїи, святѣхъ Приснодѣвы и Богородицы, споживъ же человекѣмъ, все устрои ко спасенію рода нашего! Хотѣ же волюнчю и животворящю крестомъ смерть безгрѣшныи за насъ, грѣшныхъ, прїяти, въ ночь, въ нѣже предашеся, паче же Самъ Себѣ предаше за мїрскїи животъ и спасеніе (**здѣ взѣмлетъ Архіерей шдїцею святѣхъ хлѣбъ малъ подеи и глаголетъ тайно**), прїемъ хлѣбъ во святѣхъ и пречистѣхъ и безсмертныхъ Своихъ рѣки, воззрѣвъ на небо и показавъ Тебѣ, Бѣгу и Отцу, благодаривъ, благословивъ, освѣтивъ (**знаменуетъ святѣхъ хлѣбъ, прелагаетъ его въ деснѣю рѣку и держитъ его малъ что возвѣшь**), преломивъ даде святѣмъ и блаженнымъ Своимъ ученикомъ и апостоломъ, рекъ ²⁾:

¹⁾ 1 Коринт. 2:10.

²⁾ Мат. 26:26, Мар. 14:22, Лук. 22:19, 1 Коринт. 11:23—24

Возгласъ: Прїимїте, ядїте, сїе есть тѣло Моѣ, еже за вы ломїмое и раздаемое во оставленїе грѣхѡвъ¹⁾!

Людїе: Амїнь!

Архїерей полагаѣтъ святый хлѣбъ на дїскосъ, вземлетъ же шѡйцею святою чашу малу что подѣмъ, тайнѡ глагола:

Такѡжде по вечерїи вземъ чашу и растворївъ отъ вина и воды, воззрѣвъ на небо и показавъ Тебѣ, Бѡгу и Отцѣ, благодарївъ, осекатївъ (**знаменуетъ чашу**), исполнївъ Дѣха Свята, даде святымъ и блаженнымъ Своимъ ученикомъ и апѡстолемъ рекъ:

Возгласъ: Пїйте отъ неѡ вси, сїе есть кровь Моѡ новаго завѣта, іаже за вы и за многѡ избавѣмаѡ и раздаемаѡ во оставленїе грѣхѡвъ²⁾! (**И поставлѣетъ чашу**).

Людїе: Амїнь.

Архїерей тайнѡ:

Сїе творїте въ Моѣ воспоминанїе! Слїжды во аще іасте хлѣбъ сей и чашу сїю пїете, смерть Сѡна Человѣческаго возвѣщѡете и воскресенїе Сѡво исповѣдуете, дѡндеже прїидетъ³⁾.

Зра ко святей трапѣзѣ, дїаконъ возглашѣетъ свѣтлѣйшимъ гласомъ: Кѣрѡемъ и исповѣдуемъ!

Людїе же поїютъ кѡснѡ со сладкопѣнїемъ: Смерть Твою Господи, возвѣщѡемъ и воскресенїе Твое исповѣдуемъ!

Архїерей знаменуетъ святый дїскосъ, таже святою чашу и преклонъ главѣ, тайнѡ молїтсѡ:

Поминающе дѣво и мѡ, грѣшнїи, животворѡщаѡ Сѡво страданїѡ, спасїтельнїй крестъ и смерть, и погребенїе, и

¹⁾ Също.

²⁾ Мат. 26: 27—28, Мар. 14: 23—24, Лук. 22: 20, 1 Коринт. 11: 25.

³⁾ 1 Коринт. 11: 25—26, Лук. 22: 19.

триднѣвное изъ мѣртвыхъ воскресѣнїе, и ѣже на небеса́ възше́ствие, и одеснѣю Тебѣ, Бѣга и Отца́, сѣдѣнїе, и второе сла́вное стра́шное **Егѡ** пришѣстїе, егда́ прїидетъ со славою судїти живымъ и мѣртвымъ, егда́ хѡдетъ ко емѣждо отдати по дѣломъ егѡ¹⁾ (Пошадї насъ, Гѡсподи Бѣже!) (**трижды**) паче же по благоутрѣбїю **Евоемѣ**, принѡсимъ Ти, Владїко, стра́шную сїю и бескрѡвную жѣртву, просѣще да не по грѣхѡмъ нашимъ, ниже по беззакѡнїемъ нашимъ воздаси намъ, но по Твоей крѡтости и неизречѣнному Твоемѣ челоуѣколѡбїю презрѣвъ и истребївъ ѣже на насъ рукописанїе²⁾, Твоихъ равѡвъ, даруеши намъ небеса́ и вѣчна́ дарованїа, и хже око не видѣ, и ѡхо не слыша, и на сѣрдце челоуѣку не въздоша, иже уготова Богъ любящымъ **Егѡ**³⁾, и да не моихъ ради грѣхѡвъ отрїнеши людѣи Твоихъ, челоуѣколѡбче Гѡсподи!

Таже поѣтъ со сослужащими пресвѣтеры, малѡ рѡцѣ въздѣвъ:

Людїе бо Твои и цѣрковь Твоа́ молатъ Та!

Людїе такѡжде поѡтъ въ отвѣтъ:

Помїлуй насъ, Гѡсподи Бѣже, Отче Вседержителю!

И пакї поѣтъ Архїерей со сослужащими: Людїе бо Твои. . .

И пакї нарѡдъ: Помїлуй насъ. . .

Такожде и третїе поѣтъ Архїерей и отвѣщаваетъ нарѡдъ велимї ко́снѡ, иакѡ да възмѡжетъ Архїерей изглаголати молитву сїю тайнѡ:

Помїлуй насъ, Бѣже Вседержителю! Помїлуй насъ, Бѣже Спасе нашъ! Помїлуй насъ, Бѣже, по велицѣи милости Твоей и ниспосли на ны и на подлежащымъ сватѡмъ дары

¹⁾ Рим. 2:6.

²⁾ Колос. 2:14.

³⁾ 1 Коринт. 2:9.

сіа Дѣха Твоего пресватаго, Господа животворящаго, сопрестольнаго Тебѣ, Бѣгу и Отцѣ, и единородному Твоему Сѣну, соцарственнаго, единосѣшнаго же и соприносѣшнаго, глаголавшаго въ законѣ и пророцѣхъ и новомъ Твоемъ заветѣ¹⁾, сошедшаго въ видѣ голубинѣ на Господа нашего Исуса Христа во Иорданѣ рѣцѣ и пребывшаго на Немъ²⁾, сошедшаго на святыхъ Твоихъ апостоловъ въ видѣ огненныхъ языкъ въ горницѣ святыхъ и славаго Сѣна въ день святыхъ Пятидесятницы³⁾: сего Дѣха Твоего пресватаго ниспосли, Владыко, на насъ и на подлежащія дары сіа, (**таже воздѣвъ рѣцѣ**) іакъ да посѣтивъ святыхъ и благихъ и славы Твоимъ пришествіемъ освятитъ и сотворитъ хлѣбъ сего тѣло сватое Христа (**знаменуетъ святый хлѣбъ**).

Діаконъ, зра сіа, глаголетъ: Аминь!

Архіерей: и чашу сію кровь честную Христа (**знаменуетъ сватю чашу**).

Діаконъ: Аминь!

Архіерей тайно: Іакъ да бѣдутъ всемъ отъ нихъ причащующимся во оставленіе грѣховъ и жизнь вѣчную!

Діаконъ: Аминь!

Архіерей: Бо освященіе душъ и тѣлесъ! Аминь! Въ плодоношеніе дѣла благихъ! Аминь! Бо утвержденіе святыхъ Твоихъ соборныхъ и апостольскихъ церкви, юже основалъ еси на камени вѣры, іакъ да врата ада не одолѣютъ ей⁴⁾, избавляя ю отъ всякаго ереси и отъ соблазна дѣлающихъ беззаконіе⁵⁾, сохраняя ю даже до скончанія вѣковъ!
(**Знаменуетъ діаконъ и чашу раздѣланѣ**).

Діаконъ: Аминь!

¹⁾ Евр. 1: 1—2.

²⁾ Мат. 3: 16, Мар. 1: 10, Лук. 3: 22, Иоан. 1: 32.

³⁾ Деян. 2: 1—4.

⁴⁾ Мат. 16: 18.

⁵⁾ Псал. 140: 9.

Таже моли́тса Архїерей (или Іерей) ма́лѡ воздѣвъ рѣцѣ
и прекло́нь главѣ мѣрнымъ гла́сомъ, во єже слышану́ вѣсти
сто́ящимъ внѣ олтаря́, лю́діе же подпѣва́ютъ мно́гажды:
Помани́, Господи́ Бѣже нашъ!

Прино́симъ Ти, Влады́ко, и ѡ сватѣхъ Твои́хъ мѣстѣхъ,
таже просла́вилъ еси́ богомвлѣніемъ Хрїста́ Твоегѡ и посѣще́-
ніемъ пресвѣтагѡ Твоегѡ Дѣха! Наипа́че же ѡ сватѣмъ
и сла́внѣмъ Сѣи́нѣ, ма́тери всѣхъ церквей, и ѡ таже по
всей вселѣннѣй сватѣй Твоей собо́рнѣй и апѡсто́льстѣй
церкви: бога́тыя и нѣнѣ да́ры пресвѣтагѡ Твоегѡ Дѣха
пода́ждь ей, Влады́ко! Помани́, Гѡсподи́, и иже въ ней
сватѣхъ отцѣвъ на́шихъ и епі́скопѡвъ, иже по всей вселѣннѣй
правосла́внѡ пра́вѣщихъ сло́во Твоеѡ истины! Въ пѣрвыхъ
помани́, Гѡсподи́ Бѣже нашъ, преподо́бнаго отца́ на́шего бла-
же́ннѣйшаго (**имаре́къ**) Митрополїта Софїйскаго и Сѣ́арха
Бо́лгарскаго (**или** **Высокопреосвѣщеннѣйшаго** Митрополїта
на́шего **имаре́къ**), ста́рость ємѣ́ честнѡю да́руй, многолѣтна
єгѡ сохрани́, пасѣща лю́дей Твои́хъ во вса́комъ благочѣстїи и
чѣстности! Помани́, Гѡсподи́, єже здѣ́ честнѡе пресвѣтерство
и повсѡду́, єже во Хрїстѣ́ дїа́конство, прочее все́ служѣніе,
весь церко́вный чинъ и во Хрїстѣ́ бра́тство на́ше и всѣхъ
хрїстолюбївыхъ лю́дей! Помани́, Гѡсподи́, сопредсто́ящихъ
намъ іереевъ, сѣдѣ́ащихъ въ сей сватѣй часъ предъ сватѣмъ
Твои́мъ жѣртвенникомъ въ прино́шенїи сватѣа и бескрѡвнѡа
Твоеѡ жѣртвы, и даждь имъ и намъ сло́во во отверзѣніе
устъ на́шихъ въ сла́ву и похвалѣніе всесвѣтагѡ імене́ Твоегѡ!
Помани́, Гѡсподи́, по мно́жеству́ мїлости Твоеѡ и мене́,
смирѣннаго и грѣ́шнаго и недостѡйнаго раба́ Твоегѡ, и посѣти́
мѡ мїлостїю́ и щедро́тами, изба́ви же и свобѡди́ отъ
гона́щихъ мѡ, Гѡсподи́, Гѡсподи́ силъ, и не вни́ди въ сѣдъ
сѣ рабо́мъ Твои́мъ, и понѣже ѡмно́жисѡ во мнѣ́ грѣ́хъ, да

преизвѣточествуетъ Твоѡмъ благодѣть! Помани, Господи, и святѣй Твоѣй жѣртвенникъ окружающихъ діаконствъ, дарующихъ житіе непорочное, чисто ихъ діаконство соблюди и степени добрыя имъ снщи¹⁾! Помани, Господи, святѣй Бога нашего градъ, и царствующій и всѣмъ градъ и странѣ и иже православною вѣрою и благоговѣніемъ живѣщихъ въ нихъ, миръ и утвержденіе ихъ! Помани, Господи, православный болгарскій народъ, правительствующій сугласитъ и хрестолюбивое воинство и иже съ небесѣ помощи и побѣду ихъ²⁾, покорѣ имъ всѣ воинственныя и варварскія языки, исполни ихъ совѣты, да тихое и безмолвное житіе поживемъ во всѣмъ благочестіи и чѣстности³⁾! Помани, Господи, плавающихъ, путешествующихъ, странствующихъ хрестіанъ, иже во ѡзахъ и темницахъ, въ плѣненіихъ и изгнаніихъ, въ рудѣхъ и мученіихъ и горькихъ работахъ сѣщихъ отцевъ же и братій нашихъ, мирное возвращеніе коегѡждо ихъ въ дома своя! Помани, Господи, въ старости и немощи сѣщихъ, болѣщихъ, страждущихъ и отъ духѡвъ нечистыхъ стужаемыхъ, еже у Тебѣ, Бога, скорое исцѣленіе и спасеніе ихъ! Помани, Господи, всѣкую душу хрестіанскю, скорбящую и обидимую, милости и помощи Тебѣ, Бога, требующую, и обращеніе заблѣдшихъ! Помани, Господи, въ дѣвствѣ, благоговѣніи и постничествѣ преобладающихъ и иже въ горахъ, вертепѣхъ и пропастяхъ земныхъ подвижающихся преподобныхъ отцевъ же и братій нашихъ и иже на всѣмъ мѣстѣ православныхъ соборы и здѣ во Христѣ соборъ нашъ! Помани, Господи, труждающихся и служащихъ намъ отцевъ же и братій нашихъ ради имени Твоегѡ святѡгѡ! Помани, Господи, всѣхъ во благое: всѣхъ помилуй, Владыко, всѣмъ намъ примирѣся! Умири множества

¹⁾ 1 Тимот. 3:13.

²⁾ Псал. 34:2

³⁾ 1 Тимот. 2:2.

людей Твоихъ: разсѣй соблазны, упраздни брани, утоли раздоры церкви, еретическая востаніа вскорѣ разори! Низложи гордыню языкъ! Возвыси рогъ христіанъ православныхъ! Твой миръ и Твою любовь даруй намъ, Бже Спасе нашъ, уповаіе всѣхъ концевъ земли! Помани, Господи, благораствореніе воздѣхавъ, дожди мирны, росы благія, плодовъ говованіе, совершенное плодородіе и вѣнецъ лѣта благодсти Твоеа! Очи во всѣхъ на Теа уповаютъ и Ты даеши пиру имъ во благовременіи, отверзеши Ты рѣку Твою и исполниши всакое живѣтно благоволеніа¹⁾! Помани, Господи, плодоносившихъ и плодоносавшихъ во святыхъ Божіихъ церквяхъ и поминающихъ угбгта и заповѣдавшихъ намъ поминати ихъ въ молитвахъ! Еще помандти сподоби, Господи, и иже приношеніа сѣа принесшихъ во днешній день на сватый Твой жертвенникъ и въ нихже кійждо принесе или въ помышленіи имать и нынѣ Тебѣ прочитоваемыхъ! Помани, Господи, и нашихъ родителей, сродниковъ и дрбги (имарекъ, здѣ поминаетъ, иже хощетъ)! Сихъ всѣхъ помани, Господи, иже помандхомъ и иже не помандхомъ православныхъ! Воздаждь имъ вмѣстѣ земныхъ небесаа, вмѣстѣ тлѣнныхъ нетлѣннаа, вмѣстѣ временныхъ вѣчнаа по обетованію Христа Твоегѣ, зане живѣта и смѣрти область имаша! Еще помандти сподоби, Владыко, и отъ вѣка Тебѣ благоугодившихъ святыхъ отецъ: патріарховъ, пророковъ, апостоловъ, мѣчениковъ, учителей, преподобныхъ и всакой духъ праведный въ вѣрѣ совершившейсѣ! Помани, Господи, архангельскій гласъ глаголющій: Радуйсѣ, благодатнаа, Господь съ Тобою! Благословенна ты въ женахъ²⁾ и благословенъ плодъ чрева твоегѣ³⁾, іакѣ Спаса родила еси душъ нашихъ!

¹⁾ Псал. 144: 15—16.

²⁾ Лук. 1: 28.

³⁾ Също 1: 42.

Возгласиш: Изрѣднш пресвѣтѣю и преблагословѣнную пречистую владычицу нашу Богородицу и приснодѣву Марію!

И пакы поютъ людіе: Помани, Господи Бже нашъ!

Архїерей же (или Іерей) молнтса, іакже прѣжде:

Свѣтаго Іоанна, славнаго пророка, предтечу и крестителя, свѣтлыхъ апостолевъ, свѣтлыхъ пророковъ и патриарховъ и праведныхъ, свѣтлыхъ мучениковъ и исповѣдниковъ! Помани, Господи Бже, свѣтлыхъ отецъ нашихъ и архїепископовъ и всѣкую плоть, ихже поманѣхомъ и ихже не поманѣхомъ! Тамъ ихъ упокой, во странѣ живыхъ, въ царствїи Твоемъ, въ наслажденїи раѣ, въ недрѣхъ Авраама и Ісаака и Іакова, свѣтлыхъ отецъ нашихъ, отнюдуже отбѣже болѣзнь, печаль и коздыханїе, идѣже прїстѣцѣтъ свѣтъ лица Божїа и просвѣщѣтъ всегда! Нашу же кончину живота хрїстіанскую и благоугодную и безгрѣшную въ мирѣ исправи, Господи, собираѣ насъ подъ ноги избранныхъ Твоихъ, егда хочеша и іакже хочеша, точїю безъ постыжденїа и прегрѣшенїа, ради единороднаго Твоего Сына, Господа же и Бога и Спасѣ нашего Исуса Хрїста, Той во есть единъ безгрѣшенъ явившїа на землїи!

Аще Архїерей литургисѣтъ, глаголютъ вси сослужащїи Іерей вкѣпѣ, аще ли же ни, глаголетъ сїа единъ служай Іерей:

Въ первыхъ помани, Господи, отца и господїна нашего, блаженнѣйшаго (**имарѣкъ**) Митрополїта Софїйскаго и Сѣарха Болгарскаго (**или** Высокопреосвѣщеннѣйшаго Митрополїта нашего **имарѣкъ**), егѣже даруй свѣтѣй Твоей цѣркви въ мирѣ, цѣла, чѣстна, здрава, долгодѣнствующа, правѣмъ правца слово Твоеѣ истинны!

Дїаконы же зра къ людемъ возглашѣтъ:

И во мѣрѣ и благостоѣніи всегѡ мѣра и сватѣхъ Божїихъ церквей, и во нѣхъже кїждо принесѣ или въ помышленїи имать, и во предстоѣщихъ людехъ, и во всѣхъ и за вса!

И авѣе за снмъ възгласъ Архїерѣа (или Іерѣа):

Дажь и намъ, и имъ іакѡ благъ и челоуѣколюбецъ Благдыка!

Людѣ поютъ: Ослаби, остави, прости, Бѡже, прегрѣшенїа наша больная же и не больная, іакже въ вѣденїи и не въ вѣденїи!

Архїерей: Благодѣтїю и щедрѡтами и челоуѣколюбїемъ Хрїста Твоегѡ, съ Нїмъже благословенъ еси и препрославленъ съ пресвѣтымъ и благимъ и животворѣщимъ Твоимъ Дѡхомъ, нынѣ и приснѡ и во вѣки вѣкѡвъ!

Людѣ: Яминь!

Архїерей (или Іерей) знаменуєтъ людѣ: Миръ всѣмъ!

Людѣ: И дѡхови твоємѡ!

Дїаконъ же изшедъ сѣверными двѣрьми и ставъ на обѣчнѣмъ мѣстѣ соли съ лицемъ къ народѡ, глаголетъ дїаконства сїа, ничтѡже людѣмъ отвѣщавѣющимъ:

Паки и паки и вѣнѡ мїромъ Гѡсподѡ помѡлимса!

Ѣ принесенныхъ и освѣщеныхъ честныхъ, небесныхъ, неизреченныхъ, пречистыхъ, славныхъ, страшныхъ, ужасныхъ, божественныхъ дарѣхъ Гѡсподѡ Бѡгѡ нашему помѡлимса!

Иіакѡ да Гѡспѡдь Богъ нашъ, прїемъ ѡ во свѣтїи и пренебесный, мѣсленный и дѡховный Ѣвой жѣртвенникъ вѣонїѡ благоуханїа, вознїспослетъ намъ божественнѡю благодѣть и даръ пресвѣтагѡ Дѡха помѡлимса!

Ѣединенїе вѣры и причѣстїе пресвѣтагѡ Ѣгѡ и поклонѣмагѡ Дѡха испросївшѣ, сѣми сѣбѣ и другѡ дрдга и весь живѡтъ нашъ Хрїстѡ Бѡгѡ нашему предадимъ!

Людіе: Тебѣ, Господи!

Снмз глаголемымз, Архїерей (или Іерей) тайнѡ мѡлнтса:

Бѡже и Отче Господа и Бѡга и Спаса нашегѡ Исуса Хрїста, великомени́те Господи, блаженное естество, незавѣстнаѡ бла́госте, вса́ческихъ Бѡже и Влады́ко, сый благословѣнъ во вѣки вѣкѡвъ, сѣда́и на херувїмѣхъ и словимый отъ серафїмъ, ѿмѡже предстаѡтъ тысящы тысящъ и тмы темъ¹⁾ сватыхъ а́нгелъ и арха́нгелъ во́инствъ, принесѣннымъ ѡбѡ Тебѣ дараы, да́нїѡ, плоды в'вонїѡ благоуха́нїѡ прїими, ꙗ́же осватїти и совершїти сподѡбилъ еси́, Бла́же,¹ благода́тїю Хрїста Твоегѡ и пресвѡтагѡ Твоегѡ Дѡха! Осватї, Влады́ко, наша дѡшы и тѣлесѡ и дѡхи, и осажї помышлѣнїѡ, и истажї со́вѣсти: и иждѣни отъ насъ вса́кую мыслъ лукавѡю, вса́кій помыслъ стѡдныи, вса́кую по́хоть и помышлѣнїе сра́мное, вса́кое слово неподѡбное, вса́кую зѡвнсть и сѡемѡдрїе и лицемѡрїе, вса́кую лжѡ, вса́кую лесть, вса́кое искушѣнїе житѣйское, вса́кое любостажанїе, вса́кое тщесла́віе, вса́кую злѡбу, вса́кую ꙗ́рость, вса́кій гнѣвъ. вса́кое злопомнѣнїе, вса́кую ху́лдъ, вса́кое сребролюбіе и нерадѣнїе, вса́кое движенїе плѡти же и дѡха, отчуждѣнное во́ли сваткїни Твоеѡ!

Бѡзгласъ: И сподѡби насъ. Влады́ко, челове́колюбче Господи, со дерзновѣнїемъ неосуждѣннѡ чїстымъ сѣрдцемъ, дѡшѣю просвѣщенною, непосты́днымъ лицѣмъ, освашченными устнѡма смѣти призывати Тебѣ, Иже въ небесѣхъ свѡтаго Бѡга Отца, и глаголати:

Людіе: Отче нашъ, Иже еси́ на небесѣхъ, да сватїтса ѿмѡ Твоеѡ, да прїидетъ ца́рствїе Твоеѡ, да вѡдетъ во́ля Твоеѡ, ꙗ́кѡ на небесї, и на землї! Хлѣбъ нашъ насѡщный даждь намъ днесь! И оставї намъ дѡлги наша, ꙗ́кѡже и

¹⁾ Дан. 7:10.

мы оставляемъ должникѣмъ нашимъ! И не введи насъ во искушеніе, но избави насъ отъ лукаваго¹⁾!

Архіерей (или Іерей) молится въ себѣ глагола:

И не введи насъ во искушеніе, Господи, Господи силъ, вѣдый немоць нашу, но избави насъ отъ лукаваго и отъ дѣлъ егѡ, и отъ всакаго озлобленіа и козней егѡ имене ради Твоегѡ святѡго, нареченнаго на нашемъ смиреніи!

Богласъ: Иже Твое есть царство и сила и слава, Отца и Сына и Святѡго Дѡха, нынѣ и присно и во вѣки вѣкѡвъ!

Людѣ: Аминь!

Архіерей (или Іерей): Миръ всемъ!

Людѣ: И дѡхови твоемѡ!

Діаконъ: Главы наша Господеви приклонимъ!

Людѣ: Тебѣ, Господи!

Архіерей (или Іерей) тайно: Тебѣ приклонихомъ раби Твоя, Господи, вси наша предъ святѡмъ Твоимъ жертвенникомъ, чающе отъ Тебѣ богатыа милости! Богатую и нынѣ благодать Твою и благословеніе Твое ниспосли намъ, Владыко, и освати наша дѡшы и тѣлеса и дѡхи, іакѡ да достѡйни вѣдемъ причащницы и общницы святѡхъ Твоихъ тайныхъ во оставленіе грѣхѡвъ и жизнь вѣчную!

Богласъ: Ты во поклоняемъ и славимъ еси, Бже нашъ, и единородный Твой Сынъ и Духъ Твой пресвятый, нынѣ и присно и во вѣки вѣкѡвъ!

Людѣ: Аминь!

Тѡже знаменуетъ Архіерей (или Іерей) святѡа дары и изшедъ на солю глаголетъ къ людемъ благословеніе сіе воздѣтыми рукѡми:

¹⁾ Мат. 6:9—13; Лук. 11:2—4.

Да вѣдутъ благодѣть и милости святѣа и единосѣщныа, несозданныа и нераздѣльныа и покланѣемыа Троицы со всѣми вами!

Люде: И со дѣхомъ твоимъ!

Діаконъ зрѣ къ людемъ и воздѣвъ дѣснѣю рѣкъ глаголетъ:
 Го страхомъ Божіимъ вѣнаемъ!

Архїерей (или **Іерей**) возвышаѣтъ святѣй хлѣвъ и глаголетъ въ себѣ молитву сію (выкѣдетъ же въ храмѣ молчанїе вѣлѣе, людемъ приклоншымъ главы своѣ, дѣндеже **Архїерей** молїтса):

Святѣй, Іже во святѣхъ почиѣай, Господи, освати насъ словомъ Твоеѣмъ благодѣти и наїтїемъ пресвѣтѣаго Дѣха Твоего! Ты во рекѣ еси, Владыко: Свѣати вѣдите, іакъ азъ свѣтъ есмь, Господь Богъ вашъ! ¹⁾

И ещѣ молитву сію: Непостижимѣй Бѣже Слове, Отцѣ и пресвѣтѣму Дѣху единосѣщне, соприносѣщне и нераздѣльне, прїими чїстѣю пѣснь во святѣхъ Твоихъ бескрѣпныхъ жѣртвахъ съ херувїмы и серафїмы и отъ менѣ, грѣшнаго, вопїюща и глаголюща:

Бѣзгласъ: Свѣтѣа святѣмъ!

Люде: Единъ свѣтъ единъ Господь Исусъ Хрїстѣсъ во славу Бога Отцѣ со Свѣтымъ Дѣхомъ, Сѣмѣже слава во вѣки вѣкѣвъ!

Діаконъ зрѣ къ людемъ: Го спасенїи и заступленїи блаженнѣйшаго отцѣ нашего (**имарѣкъ**) Митрополїта Софїйскаго и **Еѣрха** Болгарскаго (или **Высокопреосвѣщеннѣйшаго** Митрополїта нашего **имарѣкъ**) и во всѣкой дѣшї скорѣащей и озлѣбленнѣй, милости и помѣщи Божїа трѣвѣющей и во

¹⁾ Лев. 19:2, 1 Петр. 1:15–16; срав. Мат. 5:48.

обрацѣнїи заблѣдшихъ, исцѣлѣнїи болящихъ, избавлѣнїи
плѣнѣнныхъ, упокоѣнїи преждепочившихъ отѣцъ же и братїи
вси прилѣжнѡ рцѣмъ: Господи, помилуй!

Людіе: Господи, помилуй! (12)

Глаголющю діаконѹ сѣа, Архїерей (или Іерей) преломлѣетъ
свѣтѣй хлѣбъ въ двѣ части, полагаа пакѣ на діскосъ
держимѹю шѣйцею часть, держимѹю же десницею ещѣ
преломлѣетъ въ двѣ части, отъ нїхъже часть съ печатїю **КА**
полагѣетъ на діскосъ, а другѣю съ печатїю **ХѢ** влагѣетъ во
свѣтѣй потїрѣ, глагола тайнѡ:

Соединѣнїе пресвѣтѣагѡ тѣла и честнѣа крѡве Господа и
Бѡга и Спаса нашегѡ Исуса Христа!

Присовокуплѣетъ же и ещѣ: Соединїшасѡ и освѣтїшасѡ
и совершїшасѡ свѣтѣа дѡры сѣа во ѡма Отца и Сѣна и
Свѣтѣагѡ Дѡха, Сѡмѣже слава и держѡва во вѣки!

Тѡже преломлѣетъ и часть свѣтѣагѡ хлѣба, на нейже
печати **ІѢ** и **НІ**, глагола: Се агнецъ Бѡжїи, Сынъ Отѣчь,
въземлай грѣхъ міра¹⁾, закланнїи за живѡтѣ міра и спасѣнїе²⁾!

Раздроблѣетъ же части **ІѢ**, **НІ** и **КА**, во еже докѡльнѹ
кѣти всѣмъ хотѣщымъ причастїтисѡ, глагола: Свѣтѣа часть
Хрїстова, испѡльнѣа благодѡти и ѡстинѣа Отца и Свѣтѣагѡ
Дѡха, Сѡмѣже слава и держѡва во вѣки вѣкѡвѣ!

Скончаннѹ бѣвшѹ пѣнїю „Господи, помилуй“ (12),
глаголетъ діаконъ зра къ востѡкѡмъ: Господи, благослові!

¹⁾ Иоан 1 : 29 и 36, Исаия 53 : 5 и 7.

²⁾ Пасажѣт отук до диаконскїа възглас „Въ мирѣ Хрїстовѣ воспѡимъ“ го
няма в грѣцкїа текст, който имаме под рѣка (издание на Александрийската патриар-
шеска печатница от 1931 година); няма го и в превода на св. Евтимїа Търновски.
Обаче все пак го даваме, защото го намираме не само у игумена Филипа, но и в
немскїа превод (Bibliothek der Kirchenväter, т. V на първата серия, стр. 116—117),
който безспорно е направен по най-древните ръкописи на Иаковата литургия.

Архіерей: Господь благословитъ ны и неосужденны сохранитъ причащеніемъ пречистыхъ даровъ **Сгѡ**, нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ!

Людѣ: Аминь!

Діаконъ пакы: Господи, благослови!

Архіерей: Господь благословитъ и сподобитъ насъ непорочными персты взимати разжженный уголь и благодати во уста вѣрныхъ ¹⁾ во очищеніе и обновленіе душъ же и тѣлесъ ихъ, нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ!

Людѣ: Аминь!

Архіерей же (или Іерей) обращься къ людемъ возглашаетъ:

Вкусите и видите, іакѡ Христосъ Господь, раздробляемый и нераздробляемый, вѣрнымъ раздаваемый и неизживаемый во оставленіе грѣховъ и жизнь вѣчную, нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ!

Людѣ: Аминь!

Тѣже діаконъ къ людемъ: Въ мирѣ Христовѣ воспоймъ!

По семъ діакони вхѡдѡтъ во олтарь малыми дверьми, людѣ же поютъ причастный стихъ: Вкусите и видите, іакѡ Христосъ Господь! Аллилуіа!

Здѣ затворяютъ царскія двѣри и завѣсу ко причащенію священнослужителей. Станутъ же сослужащїи окрестъ святыхъ трапѣзы благоговѣяно и внѣмаютъ молитвѣ Архіереа предъ причащеніемъ:

Владыко Христѣ Бже нашъ, небесный хлѣбе, пице всегѡ міра, согрѣшихъ на небо и предъ Тобю и нѣсмь достѡинъ причаститисѡ святыхъ и пречистыхъ Твоихъ

¹⁾ Исаія 6: 6—7.

таинствъ. Но Твоею благодію и неизречённымъ долготерпѣніемъ достойна ма сотвори и неосудѣнна и непостыдна причаститиса пресвѣтѣмъ тѣла и честнѣмъ крове во оставленіе грѣхѣвъ и жизнь вѣчную!

И причащѣетса Архїерей (или Іерей) свѣтѣмъ тѣла глагола въз себѣ: Тѣло Христѣво!

Причастивса самъ, Архїерей преподаетъ служящымъ Іереемъ и діаконѣмъ свѣтѣ тѣло, глагола ко емѣждо: Тѣло Христѣво! Я прїемлаи по обычаю на длани своѣ отвѣщаваетъ: Аминь!

Тѣже поемлетъ Архїерей свѣтѣю чашу съ платомъ и приобщѣетса, глагола въз себѣ: Кровь Христѣва чаша жизни! Тѣже глаголетъ приобщѣамъ отъ чаши сослужащихъ Іереевъ и діаконѣвъ, онѣ же отвѣщаваютъ: Аминь!

ЗРИ, да части свѣтѣмъ тѣла Христѣва, тѣже на дискосѣ, никѣкоже по причащеніи священнослужителей въз потїръ вложиши!

Окончавшуся пѣснопѣнію причѣтнаго стїха, открываютъ завѣсу и царскїа врата, діаконъ же ставъ у деснѣмъ странѣ свѣтѣмъ трапѣзы глаголетъ: Господи, благослови!

Архїерей (или Іерей) подаетъ чашу діакону глагола:

Глава Бѣгу осѣтившему и осѣщѣющему всѣхъ насъ!

Діаконъ же прїемлаи отъ Архїереа (или Іереа) свѣтѣю чашу, глаголетъ: Вознесїса на небеса, Бѣже, и по всей землі слава Твоѣ¹⁾, и царство Твоѣ пребываетъ во вѣки вѣкѣвъ!

Архїерей (или Іерей): Благословенно ѡма Господа Бѣга нашего во вѣки вѣкѣвъ²⁾!

¹⁾ Псал. 56:6, 107:6.

²⁾ Също, 71:17, 112:2.

Таже взéмлетъ Архтерей (или Перей) дискосъ со сватымъ хлѣбомъ, дiаконъ же исхóдитъ съ чашею во сватыя двѣри и показѣа ю людемъ возгласяетъ: Го страхомъ Божимъ приступите!

Люде поютъ: Благословенъ градъй во имя Господне¹⁾! Исполни уста моя хваления, Господи, и радости исполни устныя мои, гакъ да воспою славу Твою²⁾!

И станетъ Архтерей съ дискосомъ во двѣрехъ, дiаконъ же съ чашею предъ иконою Божіа Матере. Причастницы изъ мiранъ (аще суть) подходятъ со смиреніемъ и благоговѣніемъ ко Архтереву прежде, иже коемѣждо ихъ глаголетъ: Тѣло Христово! и влагаетъ десницею часть сватѣгъ тѣла во уста, христіанинъ же отвѣщаваетъ: Аминь! и потребляетъ восприятую частицу; по семъ подходятъ къ дiакону, иже глаголетъ коемѣждо ихъ: Кровь Христова чаша жизни! и подаетъ чашу имъ отпити, христіанинъ же отвѣщаваетъ: Аминь! и причащется отъ чаши честнаго крове Христова. (Въ Закѣнѣ же по причащеніи священнослужителей влагаютъ частицы сватѣгъ тѣла Христова въ потіръ и такъ причащуютъ мiранъ лжицею, гакъже есть обычай на литургіяхъ Васіла Великаго, Іоанна Златоустаго и преждеосвященныхъ даровъ).

Зкончавшуся причащенію, Архтерей (или Перей) благословляетъ людеи дискосомъ, глагола: Спаси, Бóже, люди Твоа и благослови достоаніе Твое!

Люде поютъ: Благодаримъ Те, Христе Бóже нашъ, гакъ сподобилъ еси насъ причаститиса тѣла и крове Твоеа во оставленіе грѣхѣвъ и въ жизнь вѣчную! Неосужденны насъ сохрани, молимса, гакъ благъ и челоуѣколюбецъ!

¹⁾ Псал. 117:26, Мат. 21:9, Мар. 11:9, Лук. 19:38, Иоан. 12:13.

²⁾ Псал. 70:8, 50:17.

По причащеніи людѣй вхѣдѣтъ Архїерей же и діаконъ во свѣтѣй олтѣрь и полагаютъ свѣтѣа на свѣтѣю трапѣзѣ. Архїерей влагѣтъ частицы свѣтѣаго хлѣба (ѣще сѣть) отъ діскоса въ потїръ со всѣкимъ опѣсствомъ и прїимъ кадїальницѣ кадїтъ свѣтѣа тайны, глагола тайну молїтвѣ сїю:

Возвеселїахъ есї насъ, Бѣже, соединенїемъ Твоимъ и Тебѣ приносимъ пѣснь благодаренїа, плодъ устенъ, исповѣдающихъ благодѣть Твою, съ кадїломъ симъ! Да възидетъ же предъ Тѣмъ, Бѣже, и да не возвратїтсѣ вотщѣ, но дарѣи намъ егѡ ради благоуханїе пресвѣтѣаго Твоегѡ Дѣха, мїро пречїстое и неотѣмлемое! Испѣлни устѣа наша хваленїа и устнѣа наша радванїа и сѣрдце радости и веселїа во Хрїстѣ Исѣсе Господѣ нашемъ, съ Нїмже благословенъ есї со пресвѣтѣимъ Твоимъ Дѣхомъ, нынѣ и прїснѣ и во вѣки вѣкѡвъ!

Єдинъ отъ Іереевъ взѣмлетъ свѣтѣю чашѣ, діаконъ же діскосъ и отнѣсѣтъ ѿ на свѣтѣй жѣртвенникъ безъ кажденїа и ничтѣже глаголюще. Тѣже свивѣютъ антїмїнсъ и діаконъ, изшѣдъ сѣверными двѣрьми и ставъ на своѣмъ мѣстѣ на соленѣ съ лицѣмъ къ народѣ, глаголетъ:

Паки и паки, вѣнѣ мїромъ Господѣ помѣлимсѣ! Иже да вѣдетъ намъ причащенїе свѣтѣнъ Єгѡ во отгнанїе всѣкѣа лѣкавыѣ вѣщи, въ напѣтїе животѣ вѣчнагѡ, во общенїе и даръ свѣтѣаго Дѣха помѣлимсѣ! Пресвѣтѣю, пречїстѣю, преславнѣю, благословеннѣю Владїкїницѣ нашу Богородїцѣ и прїснодѣвѣ Марїю со всѣми свѣтѣами и праведными помандѣше, сѣми себѣ и другѣ дрдга и весь живѣтъ нашъ Хрїстѣ Бѣгѣ предадїмъ!

Людїе: Тебѣ, Господи!

Сїа діаконѣ глаголющѣ, Архїерей (или Іерей) стоѣтъ предъ свѣтѣю трапѣзою тайну молїтсѣ сїце:

Бѣже, многѣмъ ради и неизреченнѣмъ благоутрѣбіа снисхѣдый къ немощи рабѣ Твоиѣмъ и сподобивый насъ причастіи сѣа небеснѣмъ трапѣзы, да не осѣдиши насъ, Владыко, грѣшныѣхъ, въ причащеніи пречистыѣхъ Твоиѣхъ таинъ, но сохрани насъ, Благже, во святѣни, іакѣ да достѣйни бывше пресвѣтѣмъ Твоегѣмъ Дѣху обращемъ часть и наслѣдіе со всѣми святѣми отъ вѣка Тебѣ благоутѣдѣвшими во свѣтѣ лица Твоегѣмъ! Щедрѣтами единорѣднагѣмъ Сына Твоегѣмъ, Господа же и Спасѣа нашегѣмъ Исуса Хрїста, съ Нимже благословѣнъ еси со пресвѣтѣмъ и благѣмъ и животворѣющимъ Твоимъ Дѣхомъ, нынѣ и приснѣ и во вѣки вѣкѣмъ!

Возгласъ: Іакѣ благословѣса и свѣтѣса и прослѣвиса есечестнѣе и великолѣпое свѣтѣе іма Твоѣ, Отца и Сына и Свѣтѣмъ Дѣху, нынѣ и приснѣ и во вѣки вѣкѣмъ!

Людѣ: Аминь!

Архтерей (или Іерей) знаменуетъ людѣ: Миръ всѣмъ!

Діаконъ же авѣе глаголетъ: Главѣ наша Господевѣ приклѣнимъ!

Людѣ: Тебѣ, Господи!

Архтерей (или Іерей) глаголетъ тайнѣмъ молитвѣ:

Бѣже великѣй и дивнѣй, призри на рабѣ Твоѣ, іакѣ Тебѣ вѣи приклонѣхомъ, и простри рѣку Твою державнѣю, исполненнѣю благословѣнѣй, и благословѣи людѣ Твоѣ и сохрани достоѣнѣ Твоѣ, іакѣ да приснѣ и всегдѣ слѣвимъ Тебѣ, единаго живѣаго и истиннаго Бога нашегѣмъ, свѣтѣю и единосѣщнѣю Трѣицѣю, Отца и Сына и Свѣтѣаго Дѣха!

Возгласъ: Тебѣ во подобѣетъ и дѣлженствуетъ отъ всѣхъ насъ всѣкое славослѣвіе, честь, поклонѣнѣе и благодарѣнѣе, Отца и Сына и Свѣтѣмъ Дѣху, нынѣ и приснѣ и во вѣки вѣкѣмъ!

Людѣ: Аминь!

Діаконъ: Съ миромъ Христóвымъ изыдемъ!

Архїерей (или Іерей) изшедъ изъ олтаря сватыми дверьми и ставъ среди народа, глаглетъ молитву сїю зра къ востокѣмъ:

Отъ силы въ силу шествующе и всю въ храмѣ Твоёмъ исполнившѣ божественную службу и нынѣ молимся Тебѣ, Господи Бóже нашъ, совершеннаго человеколюбія Твоего сподоби насъ! Исправи нашъ путь, укорени насъ въ страсть Твоемъ, всѣхъ помилуй и небеснаго Твоего царства достóйны покажи во Христѣ Исусѣ Господѣ нашемъ, съ Нимже Тебѣ подобаетъ слава, честь, держава, вѣки со пресватымъ Духомъ, нынѣ и присно и во вѣки вѣкѣвъ!

Людє: Аминь!

Діаконъ: Отпущаетеся съ миромъ!

Архїерей (или Іерей): Благословиша Богъ, благословляяи и освящаяи насъ причащеніемъ сватыхъ и пречистыхъ Своихъ таинъ, нынѣ и присно и во вѣки вѣкѣвъ! Аминь!

И идутъ людє во своа си, Архїерей же и сослужившіи емѣ совлачяются сватыхъ одѣждъ; такъжде и діаконъ по потребленіи сватыхъ таинъ, и идутъ вси во своа си благодаряще Бóга.

Конецъ и Богѣ слава!

При случай на отслужване св. Иаковова литургия песните, които дословно се срещат в нашите редовни богослужения, ще се пеят на обикновенните приети мелодии. А песни, които са характерни само за Иакововата литургия, ги даваме тука нотирани. Нашият известен музиколог и неуморим певец, г. Петър Динев, записа и музикално стилизира мелодиите, за която услуга считам свой непрременен дълг да му изразя тук своята гореща благодарност! При изпълнението на божественната литургия певците са свободни за по-голяма красота да нагаждат другите партии към дадената проста единоголасна мелодия! Песента „Да молчатъ всякая плоть чловѣча“ може да се изпее на приетия източен мотив, а песните от края на литургията могат да се пеят на прост речитатив!

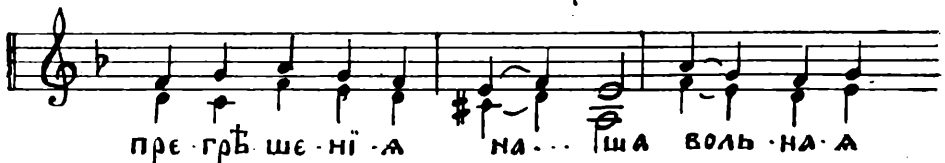
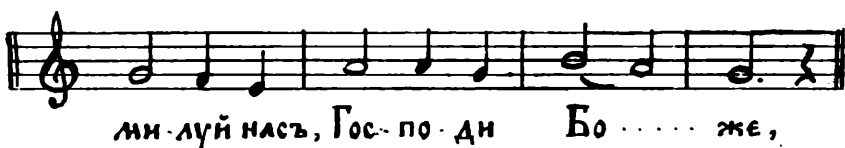
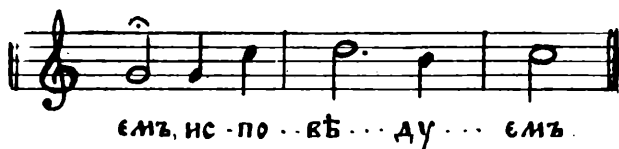

Бавно.

Умерено.

ЖЕ И НЕ ВОЛЬ НА А ГА - ЖЕ В'ВЪ - ДС - НІ . . И И НЕ

ВЪ ВЪ ДС НІ . . И

